

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

Dopad koronavirové krize na státní rozpočet České republiky v porovnání s vybranými rozpočty států EU

Natálie Wenzová

© 2021 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Natálie Wenzová

Ekonomika a management
Provoz a ekonomika

Název práce

Dopad koronavirové krize na státní rozpočet České republiky v porovnání s vybranými rozpočty států EU

Název anglicky

Impact of the coronavirus crisis on the state budget of the Czech Republic in comparison with selected EU budgets

Cíle práce

Hlavním cílem diplomové práce je zjistit, jaký vliv měla pandemie onemocnění Covid-19 na státní rozpočet České republiky v roce 2020 a následně jej porovnat s rozpočty vybraných států Evropské unie. V první části jsou vysvětleny důležité pojmy související s problematikou státního rozpočtu v České republice. Dále je popsána tvorba státního rozpočtu a jeho vývoj. Pro splnění hlavního cíle jsou stanoveny cíle dílčí. Mezi dílčí cíle patří popis stavu veřejných financí a událostí, které koronavirové nákaze předcházely, jejich následný průběh a také opatření, která byla zavedena. V práci jsou také shrnuty a rozděleny do skupin kompenzační bonusy, které výrazně ovlivnily státní rozpočet. Cílem praktické části je definovat dopad koronavirové krize na státní rozpočet České republiky za rok 2020 a následně jej porovnat se státními rozpočty zemí Evropské unie.

Metodika

Deskriptivní metoda teoretické části diplomové práce je založena na studiu a rozboru odborných zdrojů. Primárně se jedná o pojmy a definice, které jsou důležité k pochopení tvorby, funkce a struktury státního rozpočtu. Hlavním zdrojem je odborná literatura a vzhledem k aktuálnosti tématu je dále čerpáno z internetových zdrojů.

Státní rozpočet je jasně měřitelný, proto se v práci pracuje s konkrétními hodnotami, které byly získány od Ministerstva financí České republiky (MFČR), které je správcem státního rozpočtu, a Eurostatu, jehož úkolem je poskytovat statistická data na úrovni celé Evropské unie. Hodnoty jsou následně analyzovány.

Vývoj státního rozpočtu od roku 2000 do roku 2020 je zobrazen pomocí grafů a přehledných tabulek, a na základě toho je také ilustrován vývoj státního dluhu. Předkládaná práce obsahuje horizontální analýzy, které se využívají k porovnávání údajů s předchozím obdobím. Závěr teoretické části popisuje zavedená opatření a kompenzační bonusy.

Na začátku praktické části je popsána struktura státního rozpočtu a plynule na to navazuje popis rozdílů příjmů a výdajů mezi lety 2019 a 2020. Následně jsou popsány výdaje, které jsou úzce spojené s koronavirovou krizí. Zhoršená ekonomická situace vyžaduje zmínit změnu ratingového hodnocení České republiky mezi lety 2018 a 2021, a její následné porovnání s hodnocením ostatních států Evropské unie.

Získaná data a informace jsou následně porovnána metodou komparativní analýzy s ostatními státy Evropské unie v oblasti vývoje státních rozpočtů v letech 2011 až 2020, předpokládaného vývoje do roku 2026 a poskytnuté přímé podpory v krizovém roce 2020.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 pp.

Klíčová slova

Ministerstvo financí, kompenzační bonus, koronavirová krize, opatření, příjmy a výdaje státního rozpočtu, struktura státního rozpočtu, tvorba státního rozpočtu

Doporučené zdroje informací

FUCHS, K., TULEJA, P., Základy ekonomie, Ekopress, 2003, 347 s., ISBN 80-86119-74-2

HEJDUKOVÁ, Pavlína, Veřejné finance, teorie a praxe, C. H. Beck Praha, 2015, 252 s., ISBN 978-80-7400-298-4

LIPOVSKÁ, H. *Moderní ekonomie : jednoduše o všem, co byste měli vědět.* Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0120-7.

NAHODIL, František, Veřejné finance v České republice, Aleš Čeněk, 2009, 368 s., ISBN 978-80-7380-162-5

OCHRANA, F. – PAVEL, J. – VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance : financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit.* Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3228-2.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 ZS – PEF

Vedoucí práce

doc. Ing. Alexandr Soukup, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 26. 11. 2021

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 26. 11. 2021

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 28. 11. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Dopad koronavirové krize na státní rozpočet České republiky v porovnání s vybranými rozpočty států EU" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30. listopadu 2021

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala panu doc. Ing. Alexandru Soukupovi, CSc. a Ing. Kamile Veselé, PhD za odborné vedení a konzultace při zpracování této diplomové práce.

Dopad koronavirové krize na státní rozpočet České republiky v porovnání s vybranými rozpočty států EU

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na státní rozpočet České republiky s důrazem na vývoj během krizového roku 2020 v porovnání s ostatními státy Evropské unie. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Na začátku teoretické části je charakterizován státní rozpočet včetně rozdělení příjmů a výdajů. Následuje popsání tvorby státního rozpočtu a jeho historický vývoj od roku 2000 do roku 2020 včetně novel zákona, které s rozpočtem v roce 2020 souvisely. Ve druhé části teoretické části jsou popsány restriktivní opatření, která nastala v souvislosti s koronavirovou krizí, společně s popsáním kompenzačních bonusů.

Praktická část obsahuje popsání vývoje struktury státního rozpočtu a jak se lišil státní rozpočet v roce 2020 od toho v roce 2019. Jsou hlavně zmíněny výdaje, které s koronavirovou krizí přímo souvisely. Dále je nastíněn budoucí vývoj veřejných financí. Druhá polovina praktické části se věnuje mezinárodnímu srovnání historického a budoucího vývoje státních rozpočtů zemí Evropské unie, přímé a nepřímé podpory jednotlivých států v krizovém roce 2020.

Klíčová slova: Ministerstvo financí, kompenzační bonus, koronavirová krize, opatření, příjmy a výdaje státního rozpočtu, struktura státního rozpočtu, tvorba státního rozpočtu

Impact of the coronavirus crisis on the state budget of the Czech Republic in comparison with selected EU budgets

Abstract

The thesis is focused on the state budget of the Czech Republic with an emphasis on development during the crisis year 2020 in comparison with other countries of the European Union. The thesis is divided into theoretical and practical part. At the beginning of the theoretical part, the state budget is characterized, including the distribution of revenue and expenditures. The following is a description of the creation of the state budget and its historical development from 2000 to 2020, including amendments to the Act that were related to the 2020 budget. The second part of the theoretical part describes the restrictive measures that have occurred in connection with the coronavirus crisis, together with a description of compensation bonuses.

The practical part contains a description of the development of the structure of the state budget and how the state budget differed in 2020 from that in 2019. Expenditures directly related to the coronavirus crisis are mainly mentioned. The future development of public finances is also outlined. The second half of the practical part is devoted to the international comparison of the historical and future development of the state budgets of the European Union countries, direct and indirect support of states in the crisis year 2020.

Keywords: Ministry of Finance, compensation bonuses, coronavirus crisis, restriction, revenues and expenditures of the state budget, structure of the state budget, creation of the state budget

Obsah

1	Úvod	14
2	Cíl práce a metodika	15
2.1	Cíl práce	15
2.2	Metodika	15
3	Teoretická východiska.....	17
3.1	Charakteristika státního rozpočtu v ČR	17
3.1.1	Příjmy	20
3.1.2	Výdaje.....	21
3.1.3	Tvorba rozpočtu.....	22
3.1.4	Ministerstvo financí.....	24
3.2	Vývoj státního rozpočtu v ČR	24
3.3	Státní dluh	26
3.4	Novely zákona o státním rozpočtu na rok 2020	28
3.5	Státní rozpočet na rok 2021	31
3.5.1	Daňový balíček na rok 2021.....	32
3.5.2	Superhrubá mzda	33
3.5.3	Rating	34
3.6	Počátek koronavirové nákazy	36
3.6.1	Opatření zavedená v ČR.....	36
3.6.2	Kompenzační opatření	38
3.6.2.1	Přímá podpora z rozpočtu	38
3.6.2.2	Odklad daní a odvodů.....	41
3.6.2.3	Záruční schémata, jiná likvidace a garance	43
4	Vlastní práce	46
4.1	Analýza struktury státního rozpočtu	46
4.2	Příjmy.....	46
4.3	Výdaje.....	49
4.3.1	Výdaje podle resortů.....	52
4.4	Výdaje spojené s koronavirovou krizí	55
4.5	Budoucí vývoj veřejných financí	57
4.6	Ratingové hodnocení zemí EU po koronavirové krizi.....	61
4.7	Vývoj státních rozpočtů zemí EU	63
4.7.1	Prostředky z EU.....	67
5	Zhodnocení výsledků a doporučení	68

6	Závěr	70
	Seznam použitých zdrojů.....	73
7	Přílohy	78

Seznam obrázků

Obrázek 1: Ratingové stupně agentur	35
Obrázek 2: Počet osob ve věku 21 - 64 let připadající na jednu osobu starší 65 let ..	61

Seznam tabulek

Tabulka 1: Novela zákona o státním rozpočtu na rok 2020 (v Kč).....	29
Tabulka 2: Schválené novely zákona o státním rozpočtu 2020 (mld. Kč).....	30
Tabulka 3: Přehled zavedených opatření.....	38
Tabulka 4: Příjmy státního rozpočtu za rok 2019 a 2020 (v mld. Kč).....	48
Tabulka 5: Výdaje státního rozpočtu za rok 2019 a 2020 (mld. Kč)	51
Tabulka 6: Státní účet za covid-19 v roce 2020	56
Tabulka 7: Celkový účet za covid podle jednotlivých institucí (mld. Kč).....	57
Tabulka 8: Návrh státního rozpočtu pro roky 2021 až 2024.....	60
Tabulka 9: Výdaje na obsluhu státního dluhu	62
Tabulka 10: Ratingové hodnocení ČR	63

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj schváleného a skutečného státního rozpočtu 2000 – 2019 (mld. Kč).26	26
Graf 2: Tempo růstu příjmů a výdajů 2000 - 2020 (mld. Kč).....	26
Graf 3: Vývoj státního dluhu (mld. Kč)	27
Graf 4: Podíl státního dluhu na HDP ČR	28
Graf 5: Vývoj struktury příjmů (mld. Kč).....	47
Graf 6: Vývoj struktury výdajů (mld. Kč).....	50
Graf 7: Vývoj výdajů na sociální dávky (mld. Kč)	50
Graf 8: Výdaje podle resortů (mld. Kč)	53
Graf 9: Výdaje podle resortů (mld. Kč)	53

Graf 10: Výdaje Ministerstva práce a sociálních věcí (mld. Kč)	54
Graf 11: Strukturální saldo sektoru veřejných financí (% HDP)	58
Graf 12: Dluh sektoru veřejných institucí (% HDP)	59

Seznam použitých zkratk

ČR – Česká republika

DHP – daň z přidané hodnoty

EU – Evropská unie

HDP – hrubý domácí produkt

Kč – Koruna česká

MF – Ministerstvo financí

MMF – mezinárodní měnový fond

mld. – miliarda

mil. – milion

tj. – to je, to jest

tzn. – to znamená

atd. – a tak dále

1 Úvod

Diplomová práce je primárně zaměřena na státní rozpočet České republiky, konkrétně na vývoj jeho výše a struktury, na vývoj příjmů a výdajů, včetně ilustrování této problematiky na vývoji státního dluhu. Sekundárně se diplomová práce zabývá vývojem koronavirové krize v roce 2020 včetně konkrétních výdajů, které s krizí souvisely a jak tím byl ovlivněn státní rozpočet. Následně je stav státního rozpočtu za rok 2020 porovnán se stavem státních rozpočtů v ostatních zemích Evropské unie.

Státy po celém světě fungují na bázi veřejných rozpočtů, kdy tím nejdůležitějším je právě státní rozpočet. Jedná se o základní nástroj státní fiskální politiky, kterým vlády realizují své programové priority. Zároveň to je plán státního hospodaření na určitý rozpočtový rok, který má podobu zákona. Jeho relevance pro fungování státu navíc způsobuje, že je v průběhu let podroben celé řadě analýz a stává se terčem mnoho diskuzí.

Toto platí v současné době dvojnásob, jelikož v roce 2020 zasáhlo svět onemocnění covid-19 a vstoupilo tak do života každého občana, firmy nebo spolku, jejichž činnosti se musely přizpůsobit nebo dokonce utlumit. Kromě běžných činností však velká část pocítila důsledky i finančně. V neposlední řadě onemocnění zanechalo a stále zanechává velké šrámy na ekonomice, a především přímo na státním rozpočtu.

Rok 2020 si v důsledku výrazného propadu ekonomiky z pohledu státního rozpočtu vyžádal výrazné snížení příjmů a nutnost navýšení výdajů. Tím se výrazným způsobem několikrát navýšil očekávaný deficit. S touto problematikou se však nepotýkala pouze Česká republika, ale celý svět. Všechny země musely sáhnout do rezerv a fiskálně reagovat na pokles ekonomiky. Každá země zvolila svůj vlastní postup, ať už se jednalo o celkový přístup k onemocnění a restrikcím, nebo o přímou a nepřímou podporu, případně o nastavení konsolidační strategie.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je zjistit, jaký vliv měla pandemie onemocnění covid-19 na státní rozpočet České republiky v roce 2020 a následně jej porovnat s rozpočty vybraných států Evropské unie.

V první části jsou vysvětleny důležité pojmy související s problematikou státního rozpočtu v České republice. Dále je popsána tvorba státního rozpočtu a jeho vývoj. Pro splnění hlavního cíle jsou stanoveny cíle dílčí. Mezi dílčí cíle patří popis stavu veřejných financí a událostí, které koronavirové nákaze předcházely, jejich následný průběh a také opatření, která byla zavedena. V práci jsou také shrnuty a rozděleny do skupin kompenzační bonusy, které výrazně ovlivnily státní rozpočet. Cílem praktické části je definovat dopad koronavirové krize na státní rozpočet České republiky za rok 2020 a následně jej porovnat se státními rozpočty zemí Evropské unie.

2.2 Metodika

Deskriptivní metoda teoretické části diplomové práce je založena na studiu a rozboru odborných zdrojů. Primárně se jedná o pojmy a definice, které jsou důležité k pochopení tvorby, funkce a struktury státního rozpočtu. Hlavním zdrojem je odborná literatura a vzhledem k aktuálnosti tématu je dále čerpáno z internetových zdrojů.

Státní rozpočet je jasně měřitelný, proto se v práci pracuje s konkrétními hodnotami, které byly získány od Ministerstva financí České republiky (MFČR), které je správcem státního rozpočtu, a Eurostatu, jehož úkolem je poskytovat statistická data na úrovni celé Evropské unie. Hodnoty jsou následně analyzovány.

Vývoj státního rozpočtu od roku 2000 do roku 2020 je zobrazen pomocí grafů a přehledných tabulek, a na základě toho je také ilustrován vývoj státního dluhu. Předkládaná práce obsahuje horizontální analýzy, které se využívají k porovnávání údajů s předchozím obdobím. Závěr teoretické části popisuje zavedená opatření a kompenzační bonusy.

Na začátku praktické části je popsána struktura státního rozpočtu a plynule na to navazuje popis rozdílů příjmů a výdajů mezi lety 2019 a 2020. Následně jsou popsány výdaje, které jsou úzce spojené s koronavirovou krizí. Zhoršená ekonomická situace

vyžaduje zmínit změnu ratingového hodnocení České republiky mezi lety 2018 a 2021, a její následné porovnání s hodnocením ostatních států Evropské unie.

Získaná data a informace jsou následně porovnána metodou komparativní analýzy s ostatními státy Evropské unie v oblasti vývoje státních rozpočtů v letech 2011 až 2020, předpokládaného vývoje do roku 2026 a poskytnuté přímé podpory v krizovém roce 2020.

3 Teoretická východiska

3.1 Charakteristika státního rozpočtu v ČR

Vznik státního rozpočtu se spojuje s událostmi, kdy nastupující průmyslový kapitál chtěl omezit náklady na vydržování panovníkova dvora, a tím se oddělilo státní hospodářství od soukromého hospodářství vládců. V té době to byl určitý kompromis mezi králem a představiteli kapitálu. Ze začátku bylo státní finanční hospodářství nepřehledné a rozdělené na několik fondů. Centralizace státní moci však přinesla úpravy – všechny potřeby státu byly hrazeny z celkových příjmů státní pokladny a pokud určitý výdaj neměl zdroj krytí, bylo potřeba existující potřeby seřadit, zhodnotit a porovnat je s dosahovanými příjmy. Tímto způsobem se začala zjišťovat bilance příjmů a výdajů.¹

Důležitost státního rozpočtu se zvětšovala v závislosti na rozšiřování působnosti státu. Mezi úlohy státního rozpočtu však ještě nepatřilo plnění funkcí státu, ale vytváření zdrojů potřebných k vydržování státního aparátu. S rozvojem kapitalismu došlo k rozšiřování sféry působení státního rozpočtu, kdy se zvýšily příjmy a změnil výdaje, které začaly směřovat i do neziskových oblastí podnikání, do sociální a kulturní oblasti (školství, veřejné práce, podpory chudým).²

Převrat ve významu státního rozpočtu nastal se vstupem státu do ekonomiky po světové hospodářské krizi ve 30. letech minulého století. Státní rozpočet se stal hlavním nástrojem k ovlivňování vývoje poptávky a sociálních procesů. Docházelo k odčerpávání relativně přebytečného kapitálu do státního rozpočtu daněmi a k vytváření efektivní poptávky přes výdaje státního rozpočtu. Byly také zavedeny transferové platby ke snížení sociálních rozdílů ve společnosti. Tyto změny způsobily i nárůst objemu státního rozpočtu. V tomto období započala éra nekontrolovatelných deficitů národních rozpočtů, která trvá dodnes.³

„Státní rozpočet představuje plán finančního hospodaření státu na daný rozpočtový rok, kterým se zajišťuje plnění ekonomických, sociálních a politických funkcí státu.“⁴

¹ HEJDUKOVÁ, P. *Veřejné finance, teorie a praxe*. 2015, s. 28.

² Tamtéž, s. 28.

³ Tamtéž, s. 29.

⁴ Ministerstvo financí – Sekce veřejné rozpočty, *Státní rozpočet v kostce*. 2020

Podle Nahodila (2009) je státní rozpočet také právní normou, tzn. zákonem, na němž se usnesly vrcholný zákonodárný a výkonný sbor. Tato forma finančního zákona opravňuje výkonnou moc k vybírání příjmů, k uskutečňování bilancovaných výdajů, včetně jejich kontroly, a vedení státního sektoru hospodářství na základě principů.⁵

Státní rozpočet je bilance příjmů a výdajů, prostřednictvím nichž vláda realizuje hospodářskou politiku a své cíle. Příjmovou stranu tvoří zdroje, které budou financovat dané aktivity, a výdajová strana informuje o tom, kolik stát vydá na financování jednotlivých aktivit. Toto je vymezeno zákonem č. 2018/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.⁶

Pokud se příjmy a výdaje v příslušném rozpočtovém roce rovnají, jedná se o státní rozpočet *vyrovnaný*. Jestliže jsou příjmy větší než výdaje, tak je státní rozpočet označován za *přebytkový* a v opačném případě za *deficitní*.⁷ V případě deficitního státního rozpočtu je zapotřebí, aby stát zajistil dodatečné zdroje k jeho pokrytí, a to prostřednictvím půjček od tuzemských nebo zahraničních ekonomických subjektů (obchodních bank, pojišťoven, ostatních finančních institucí, podniků, domácností) nebo emisí nových peněz. Existují dvě formy financování deficitního státního rozpočtu, které mají odlišné dopady na ekonomiku země – peněžní a dluhové financování. *Peněžní financování* deficitu státního rozpočtu spočívá v půjčce vlády od zahraničních subjektů, čímž roste zahraniční veřejný dluh a inflace, jelikož do peněžního oběhu v domácí ekonomice vstupují nové peníze, které nejsou vytvářeny tvorbou materiálních statků a služeb. Z tohoto důvodu není daný způsob financování doporučován. *Dluhové financování* se provádí formou emise státních dluhopisů (obligací). Emitentem je vláda a emise státních dluhopisů zajišťuje centrální emisní banka, která organizuje jejich umístění na finančním trhu, vyplácení úroků a zpětný odkup státních dluhopisů. Proces nezpůsobuje inflaci, jelikož se jen mění struktura agregátní poptávky, ale nemění se množství oběživa v domácí ekonomice (pokud dluhopisy kupují domácí subjekty). Co však dluhové financování způsobuje, je vznik státního dluhu a tzv. dluhové služby (splátky státního dluhu a úroků).⁸

⁵ NAHODIL, F. *Veřejné finance v České republice*. 2009

⁶ Ministerstvo financí – Sekce veřejné rozpočty, *Státní rozpočet v kostce*. 2020

⁷ HEJDUKOVÁ, P. *Veřejné finance, teorie a praxe*. 2015, s. 31.

⁸ HEJDUKOVÁ, P. *Veřejné finance, teorie a praxe*. 2015, s. 31.

Kritéria, která by se měla zohledňovat při sestavování a naplňování státního rozpočtu, jsou nazývána rozpočtové zásady. Hejduková (2015) považuje za nejdůležitější následující zásady:

- zásada jednotnosti rozpočtu (všechny finanční příjmy a výdaje státu mají být soustředěny v jediném dokumentu a mají být ústředně účtovány. Tím je možné získat přehled o celkovém finančním hospodaření státu),
- zásada úplnosti rozpočtu (všechny příjmy a výdaje státu v plném rozsahu bez kompenzací a všechny finanční operace vlády by měly být obsaženy ve státním rozpočtu),
- zásada každoročního sestavování a schvalování rozpočtu (státní rozpočet se schvaluje každoročně a termín schvalování musí být nastaven tak, aby mohl být rozpočet projednán i schválen před začátkem rozpočtového období. Pokud se tak nestane, hospodáří se na základě tzv. rozpočtového provizoria),
- zásada publicity (schválený státní rozpočet má charakter rozpočtového zákona, který je zveřejněn ve sbírce zákonů, a tedy dostupný veřejnosti),
- zásada reálnosti (zabraňuje zkreslování údajů v rozpočtu a rozpočtovým přesunům mezi jednotlivými účely bez vědomí parlamentu),
- zásada vyrovnanosti (vyžaduje, aby výdaje státního rozpočtu byly kryty příjmy, a to bez použití státních půjček. Tato zásada však dostává státy do ekonomických problémů, proto se umožňuje ke splnění cílů hospodářské politiky krátkodobě využívat deficitní či přebytkové rozpočty).⁹

Funkce státního rozpočtu lze popsat následovně :

- alokační funkce umisťuje peněžní prostředky do příslušných odvětví veřejného i soukromého sektoru,
- distribuční funkce přerozděluje příjmy a bohatství ve společnosti s využitím daňového systému a transferových výdajů,
- regulační funkce spočívá v přímých zásazích do soukromého sektoru, zejména v období *nerovnovážného* vývoje ekonomiky (např. regulace cen),

⁹ HEJDUKOVÁ, P. *Veřejné finance, teorie a praxe*. 2015, s. 34.

- politická funkce je využívání veřejných prostředků jednotlivými vládními stranami na financování jejich potřeb a potřeb veřejnosti.¹⁰

3.1.1 Příjmy

Státní příjmy jsou většinou nenávratným zdrojem státního rozpočtu a můžeme je dělit na základě několika parametrů. V zásadě je podstatné členění na běžné a kapitálové příjmy. Běžné příjmy pokrývají převážně běžné výdaje. Mezi kapitálové příjmy se řadí například příjmy z prodeje dlouhodobého majetku, příjmy z prodeje akcií a majetkových podílů. Běžné příjmy se dále dělí na daňové a nedaňové. Daňové příjmy tvoří největší část rozpočtových příjmů a obsahují například výnosy z daní, clo a pojistné na sociální zabezpečení včetně příspěvků na státní politiku zaměstnanosti. Fuchs a Tulej (2003) daně definují jako všechny povinné platby, které jednotlivé subjekty odvádí do státního rozpočtu v předem stanovených lhůtách a výších.¹¹ Významné členění daní se odvíjí od formy placení a vybírání daní – přímé a nepřímé. Výše přímé daně je odvozena od výše důchodu nebo majetku a plátcem je sám jednatel. Nepřímá daň je definována jako daň uvalená na statky a služby a jednatelce postihuje nepřímo, jelikož plátcem je osoba poskytující daný statek nebo službu.¹²

Rozpočtová pravidla vymezují příjmy státního rozpočtu následovně:

- výnosy daní včetně příslušenství,
- pojistné na sociálním zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti včetně penále,
- výnosy z podílu na clech,
- příjmy z činnosti organizačních složek a odvody příspěvkových organizací,
- správní a soudní poplatky,
- odvod zbývajícího zisku České národní banky,
- sankce za porušení rozpočtové kázně,
- úhrady spojené s realizací státních záruk,

¹⁰ Tamtéž, s. 34.

¹¹ FUCHS, K., TULEJA, P. *Základy ekonomie*. 2003, s. 247.

¹² FUCHS, K., TULEJA, P. *Základy ekonomie*. 2003, s. 247.

- příjmy z prodeje a pronájmu majetku České republiky,
- splátky návratných finančních výpomocí poskytnutých ze státního rozpočtu atd.¹³

Důležitou kategorií v příjmech státního rozpočtu zastává také pojistné na sociální zabezpečení, které obsahuje: pojistné na důchodovém pojištění, pojistné na nemocenské pojištění, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Správu vykonává Česká správa sociálního zabezpečení.

Nedílnou součástí příjmu státního rozpočtu jsou také příjmy z Evropských společenství, které slouží k realizaci programů nebo projektů spolufinancovaných z rozpočtu Evropské unie, peněžních prostředků přechodového nástroje a peněžních prostředků finančních mechanismů, které jsou České republice svěřeny na základě mezinárodních smluv. Tyto peněžní prostředky se nazývají Národní fond, který je spravován Ministerstvem financí České republiky. Ministerstvo financí¹⁴ je zároveň i platebním orgánem a koordinátorem finančních toků.¹⁵

3.1.2 Výdaje

Dle rozpočtových pravidel mezi výdaje státního rozpočtu patří, například:

- činnost organizačních složek státu,
- sociální zabezpečení,
- peněžité vklady státu do akciových společností,
- vklady a příspěvky mezinárodním organizacím,
- výdaje dluhové služby,
- úhrada závazků ze státních záruk,
- dotace a návratné finanční výpomoci, úhrada majetkové újmy,
- peněžité dary do zahraničí atd.¹⁶

¹³ Viz § 6 rozpočtová pravidla.

¹⁴ Ministerstvo financí je orgán, jehož hlavním úkolem je správa státního rozpočtu, což zahrnuje jeho sestavování, plnění a kontrolu. Orgán dále řeší vnitřní a zahraniční vztahy, koncepční a legislativní práce. Ministerstvo financí je zřízeno zákonem č. 2/1969 S. a současnou ministryní financí je od 13. prosince 2017 Alena Schillerová.

¹⁵ HEJDUKOVÁ, P. *Veřejné finance, teorie a praxe*. 2015, s. 34.

¹⁶ Viz § 6 rozpočtová pravidla.

Rozdělení výdajů je stejné jako u příjmů – běžné (neinvestiční) a kapitálové (investiční). Kritériem pro toto rozdělení je činnost, na kterou jsou výdaje vyčleněny. Jestli na spotřeby nebo do rozvoje. Dalším kritériem rozdělování výdajů je, zda jsou výdaje dané zákonem, nebo vyplývají z jiných právních norem (smluvních závazků státu), povinné, či nikoli. Povinné prostředky, které vláda musí vynaložit a při plánování rozpočtu jejich výši nelze měnit, se nazývají mandatorní. Pokud by chtěl stát na této položce ušetřit a výdaje snížit, musel by výrazně změnit nejen svoji sociální politiku, ale i veřejné finance. Jedná se hlavně o sociální transfery (výplaty penzí, tzn. dávky důchodového pojištění, dávky nemocenského pojištění a státní sociální podporu, výdaje na podporu v nezaměstnanosti, atd.), platby státu do všeobecného zdravotního pojištění, výdaje na dluhovou službu, výplatu státních příspěvků ke stavebnímu spoření, penzijnímu připojištění atd. U nemandatorních výdajů není stát k jejich úhradě ničím vázán, jejich úhrada není povinná, ale stát je realizovat chce vzhledem ke své aktuální hospodářské politice. Další významnou položkou jsou tzv. quasi mandatorní výdaje, mezi něž patří mzdy pracovníků rozpočtových a příspěvkových organizací. Do kategorie specifické výdaje státního rozpočtu se řadí výdaje, které pokrývají financování programů, poskytování dotací a návratných finančních výpomocí.¹⁷

3.1.3 Tvorba rozpočtu

Státní rozpočet se dle již zmíněné zásady sestavuje každoročně a je nutné vymezit jednotlivé fáze rozpočtového procesu.¹⁸

Ministerstvo financí spolu s dalšími ústředními orgány je tvůrcem návrhu státního rozpočtu, který obsahuje předpokládané příjmy a výdaje a vychází z výsledků hospodaření státu v uplynulém rozpočtovém období, ze záměrů a cílů hospodářské politiky státu na příslušné rozpočtové období, z předpokládaného ekonomického vývoje národního hospodářství apod. Návrh je tvořen ještě během minulého rozpočtového období. Při přípravě návrhu zákona o státním rozpočtu je sdělován správcům kapitol státního rozpočtu minimální objem celkových příjmů kapitoly státního rozpočtu, maximální objem celkových výdajů kapitoly a výchozí ekonomické parametry stanovených objemů.

¹⁷ HEJDUKOVÁ, P. *Veřejné finance, teorie a praxe*. 2015, s. 34.

¹⁸ NAHODIL, F. *Veřejné finance v České republice*. 2009

Následně je návrh schválen vládou. Státní rozpočet se musí držet rozpočtových zásad a může být sestaven jako schodkový, přebytkový či vyrovnaný.¹⁹

Vládou schválený státní rozpočet se nejpozději tři měsíce před začátkem rozpočtového roku předá k projednání a schválení Poslanecké sněmovně. Předseda sněmovny přikáže návrh zákona projednat rozpočtovému výboru a budou následovat tři čtení. V prvním čtení se projednávají výše příjmů a výdajů, saldo, způsob vypořádání salda, celkový vztah k rozpočtům vyšších územních samosprávných celků a obcí a rozsah zmocnění výkonných orgánů. Pokud je výše uvedená sněmovnou schválena, nelze v dalším čtení provádět jakékoli úpravy. Ve druhém čtení se o návrhu zákona a usnesení rozpočtového výboru koná rozprava a předkládají se pozměňovací návrhy. V posledním čtení lze navrhnout pouze změnu legislativně technických chyb, pravopisných chyb či tiskových chyb. Na závěr posledního čtení sněmovna hlasuje o pozměňovacích návrzích. Následně Poslanecká sněmovna rozhodne, zda návrh zákona o státním rozpočtu přijímá, či nikoliv. Po svém schválení se stává rozpočet zákonem a je zveřejněn ve Sbírce zákonů.²⁰

Fáze realizace je plnění státního rozpočtu, které je v kompetenci vlády a jejích orgánů. Základní princip spočívá v tom, že se musí zajistit včasný a správný odvod všech rozpočtových příjmů a plynulé a hospodárné čerpání rozpočtových výdajů. Centrální banka²¹ zde hraje důležitou roli, jelikož výše zmíněné plnění státního rozpočtu je spojeno s určitou organizací pokladních operací. V České republice se vláda za plnění státního rozpočtu zodpovídá Poslanecké sněmovně.²²

V poslední, kontrolní fázi se posuzují výsledky rozpočtového hospodaření a sestavují se závěrečné účty po skončení rozpočtového období. Návrh státního závěrečného účtu je tvořen ve stejné skladbě jako návrh rozpočtu, aby se lépe zhodnotilo rozpočtové hospodaření. Tento návrh vláda nejpozději do 30. dubna následujícího rozpočtového roku

¹⁹ NAHODIL, F. *Veřejné finance v České republice*. 2009

²⁰ Tamtéž

²¹ Centrální banka je vrcholnou institucí bankovního dozoru a určuje měnovou politiku v zemi. V České republice je centrální bankou Česká národní banka (ČNB). Mezi její činnosti mimo jiné patří vedení účtů organizacím a osobám napojeným na státní rozpočet. Na základě dohody s Ministerstvem financí provádí v souladu s rozpočtovými pravidly operace spojené s emisemi státních dluhopisů a investicemi na finančních trzích.

²² NAHODIL, F. *Veřejné finance v České republice*. 2009

předloží Poslanecké sněmovně a na závěr je státní závěrečný účet zveřejněn na internetových stránkách Ministerstva financí.

3.1.4 Ministerstvo financí

Ministerstvo financí je zřízeno zákonem č. 2/1969 Sb. Je to ústřední orgán státní správy pro státní rozpočet republiky, státní závěrečný účet republiky, státní pokladnu České republiky, finanční trh s výjimkou dozoru nad kapitálovým trhem v rozsahu působnosti Komise pro cenné papíry, daně, poplatky a clo, finanční hospodaření, finanční kontrolu, účetnictví, audit a daňové poradenství, věci devizové včetně pohledávek a závazků státu vůči zahraničí, ochranu zahraničních investic, pro tomboly, loterie a jiné podobné hry, hospodaření s majetkem státu, privatizaci majetku státu, pro věci pojišťoven, penzijních fondů, ceny a pro činnost zaměřenou proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. Ministerstvo také koordinuje zahraniční pomoc.²³ Současnou ministryní financí je od 13. prosince 2017 Alena Schillerová.²⁴

3.2 Vývoj státního rozpočtu v ČR

Výše příjmů a výdajů se po většinu sledovaného období zvedala. Stagnace u výdajů nastala mezi lety 2008 a 2012, kdy se Česká republika potýkala s celosvětovou finanční krizí. Příjmy v tomto období zaznamenaly pokles. Z Grafu 2 je patrné, že během sledovaného období se rozdály mezi příjmy a výdaji pomalu zvětšují.

Začátek roku 2000 se vyznačoval mírným růstem a prioritou následujících let byla příprava České republiky na vstup do Evropské unie, kdy bylo nutné splňovat Maastrichtská kritéria. Vláda se tedy soustředila na dosažení méně než 3 % podílu deficitu státního rozpočtu na HDP. Když pak v roce 2004 došlo k přijetí prvních dotací z rozpočtu Evropské unie, bilance státního rozpočtu se tím zlepšila. Následovalo období ekonomického růstu, které se vyznačovalo vysokým růstem HDP, převýšením vývozu nad dovozem a nízkou inflací a nezaměstnaností. Do roku 2008 křivka skutečného rozpočtu kopírovala křivku schváleného rozpočtu. Zlom nastal v roce 2009, kdy se kvůli

²³ Ministerstvo financí. *Hlavní činnosti*. [online].

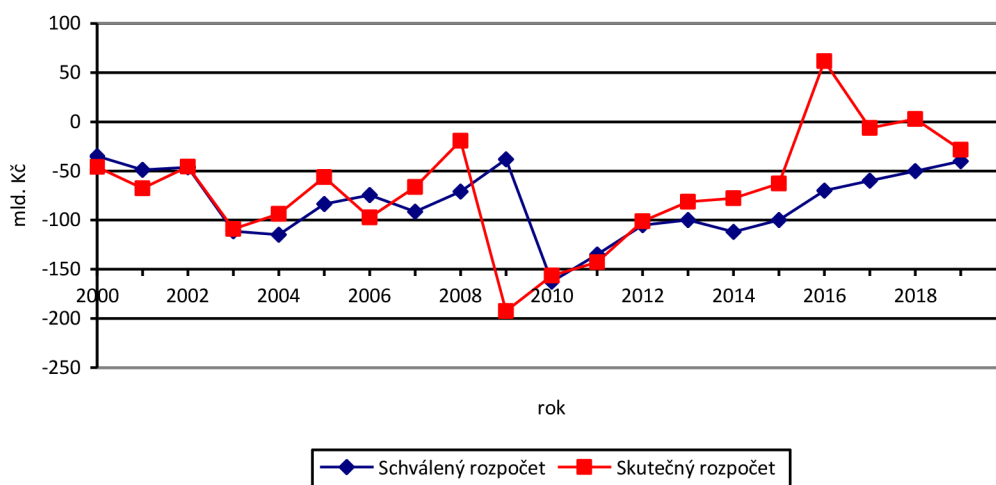
²⁴ Ministerstvo financí. *Ministři v historii*. [online].

celosvětové finanční krizi veřejné finance propadly do deficitu ve výši 192,39 mld. Kč. Pro tento rok můžeme v Grafu 2 pozorovat již zmíněnou stagnaci na straně výdajů a propad v příjmech.

Počínaje rokem 2010 se Česká republika snažila o snížení rekordního rozpočtového schodku dosaženého v roce předchozím. Tento schodek se dařilo snižovat poměrně rychlým tempem – mezi lety 2009 a 2010 došlo např. pomocí škrťů ve výdajích a jejich vázáním k jeho poklesu o 36 mld. Kč. K tomuto snížení schodku přispělo i postupné ožívání ekonomiky, kdy se zvyšovaly příjmy státu rychleji než jeho výdaje. Od roku 2012 se křivky výdajů a příjmů začínají opět zvedat. V roce 2015 ke snižování schodku státního rozpočtu přispívalo kromě silícího ekonomického růstu i dočerpávání finančních prostředků z rozpočtu Evropské unie. Tempo růstu vyvrcholilo v roce 2016 přebytkem ve výši 61,8 mld. Kč. Tento skok je patrný v Grafu 1, kdy se schválený rozpočet liší od toho skutečného o 131,8 mld. Kč. Rok 2017 skončil schodkem státního rozpočtu, který byl způsoben zrychleným čerpáním investic a některých běžných výdajů na konci roku. Hospodaření státního rozpočtu v roce 2018 skončilo podruhé od roku 1995 přebytkem, a to ve výši 2,9 miliard Kč. Stalo se tak především díky ekonomickému růstu a veřejným investicím. Rok 2019 skončil nejslabším výsledkem za poslední čtyři roky, kdy výsledek hospodaření dosáhl schodku 28,5 miliard Kč. Výrazně k tomu přispěl rychlý růst běžných a investičních výdajů, dále potom zpomalený výběr některých daní zapříčiněný zpomalením hospodářského růstu.²⁵ Zároveň je vidět z Grafu 2 rychlé navýšení celkových výdajů, zatímco na straně celkových příjmů byl nárůst téměř nepatrný.

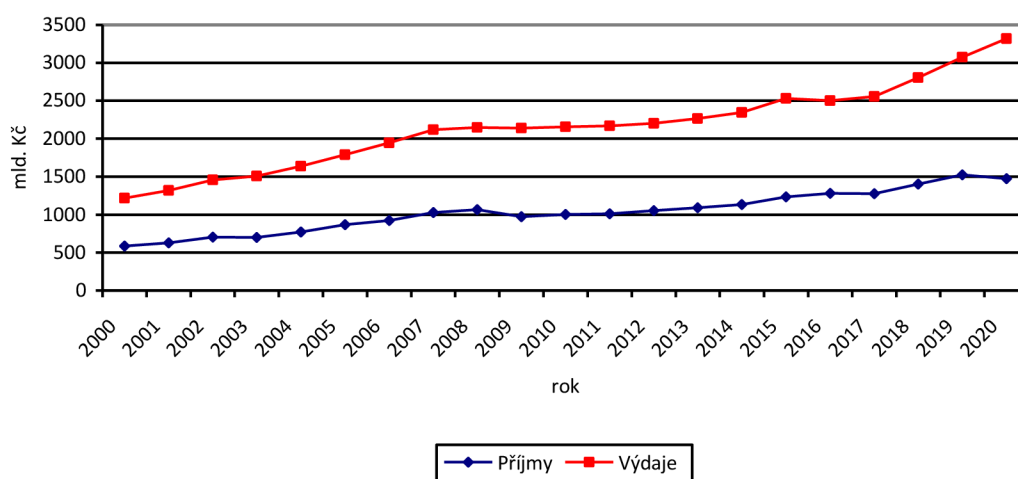
²⁵ BIČANOVÁ, M. *Státní rozpočet ČR*. 2021

Graf 1: Vývoj schváleného a skutečného státního rozpočtu 2000 – 2019 (mld. Kč)

Zdroj: Ministerstvo financí ČR, online, [20-09-2020] – vlastní zpracování

Graf 2: Tempo růstu příjmů a výdajů 2000 - 2020 (mld. Kč)

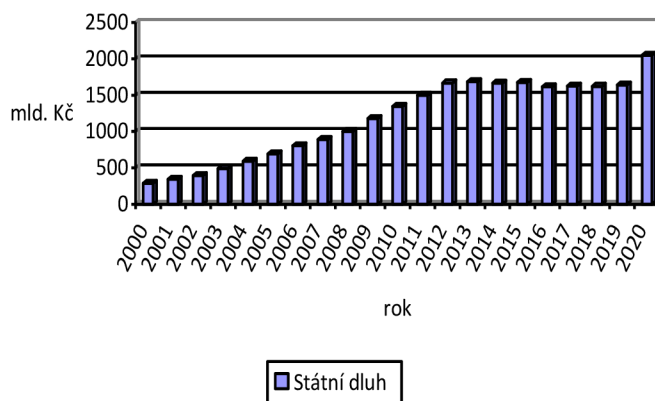

Zdroj: Ministerstvo financí ČR, online, [15-11-2021] – vlastní zpracování

3.3 Státní dluh

Vývoj příjmů a výdajů, respektive saldo státního rozpočtu, dopadá na státní dluh. Z předchozí analýzy státního rozpočtu je jasné, že došlo ke zvýšení absolutní hodnoty státního dluhu. Tuto informaci potvrzuje i Graf 3, který tento vývoj zobrazuje.

Graf 3: Vývoj státního dluhu (mld. Kč)

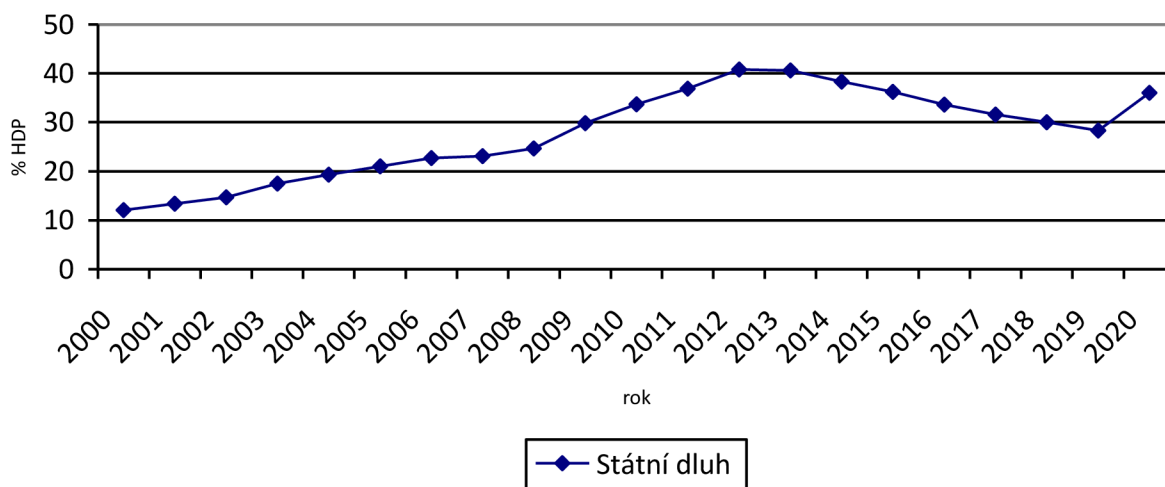
Zdroj:

Ministerstvo financí ČR, online, [15-11-2021] – vlastní zpracování

Vývoj státního dluhu České republiky víceméně kopíruje ekonomickou situaci v zemi. V roce 2009 se deficit státního rozpočtu propadl do rekordních hodnot, s čímž se Česká republika potýkala i několik následujících let. Tuto skutečnost dokládá výrazný růst absolutní hodnoty státního dluhu mezi lety 2009 až 2012. Během tohoto období se státní dluh zvýšil o 321,2 mld. Kč. Od roku 2013 naopak docházelo ke stabilizaci státního dluhu, a to především vlivem ekonomického růstu. Dále je také důležité zmínit, že v tomto období investoři nakupovali státní dluhopisy se stále nižšími úroky (tj. klesaly náklady na obsluhu státního dluhu), čímž vyjadřovali svou důvěru v silnou a stabilní českou ekonomiku. Největší zlom přišel v krizovém roce 2020, kdy se státní dluh meziročně zvýšil o 409,5 mld. Kč.

Pro investory je důležitým parametrem vývoj podílu veřejného dluhu na HDP, který je zobrazen v Grafu 4.

Graf 4: Podíl státního dluhu na HDP ČR

Zdroj: Ministerstvo financí ČR, online, [15-11-2021] – vlastní zpracování

V České republice se tento podíl podařilo stlačit na hodnotu 28,3 % v roce 2019. Toto snížení zadlužení je jediné, ke kterému za sledované období došlo. Výchozí hodnota, na kterou se podíl dostal po celosvětové finanční krizi, byla 40,8 %. Je třeba zmínit, že se podíl mandatorních a quasi mandatorních výdajů na celkových výdajích za posledních 10 let zvýšil o 386 mld. Kč, tudíž výchozí situace pro následující, koronavirovou, krizi je horší.

I přes nepříznivý rok si Česká republika (36 %) na konci roku 2020 udržela 4. místo v rámci zemí Evropské unie. První místo zaujímá Estonsko (19 %), dále pak Bulharsko (24,7 %) a Lucembursko (24,8 %). Pořadí však ovlivňuje i stáří státu. Česká republika je poměrně mladý stát s krátkou historií zadlužení. I proto má například Německo výrazně vyšší zadlužení (68,7 %).²⁶

3.4 Novely zákona o státním rozpočtu na rok 2020

Nezbytnou reakcí na počínající koronavirovou krizi bylo schválení novely zákona o státním rozpočtu na rok 2020, která reaguje na pokles daňových příjmů a navyšuje výdaje.

²⁶ Eurostat. *General government gross debt (EDP concept), consolidated - annual data*. [online].

Tabulka 1: Novela zákona o státním rozpočtu na rok 2020 (v Kč)

Příjmy		Výdaje	Schodek
Schválené	1 578 118 723 753	1 618 118 723 753	-40 000 000 000
Změna	-89 800 000 000	70 200 000 000	
Celkem	1 488 318 723 753	1 688 318 723 753	-200 000 000 000

Zdroj: Ministerstvo financí, online, [23-3-2020] - vlastní zpracování

Výdajovou stránku nejvíce ovlivnilo navýšení vládní rozpočtové rezervy o 59,3 mld. Kč. *Novela posiluje rozpočet dávek na nemocenské pojištění o 10 mld. Kč, přičemž rozpočet výdajů na důchody zůstává zachován ve stávající výši, celková bilance kapitoly MPSV se v úhrnu zlepšuje o 15 mld. Kč. V důsledku vyšší výpůjční potřeby státu se o 5 mld. Kč zvýší výdaje kapitoly Státní dluh.*²⁷ Rozpočet Ministerstva obrany byl snížen o 2,9 mld. Kč, jelikož došlo k odložení některé vojenské techniky, a dále se snížily výdaje na slevy na jízdné o 1,5 mld. Kč.²⁸

Příjmovou stránku nejvíce postihl pokles daňových příjmů ve výši 55,7 mld. Kč, který byl způsoben poklesem ekonomické aktivity v České republice, aktivity obchodních partnerů a opatřením, které obsahuje Liberační balíček Ministerstva financí. Pokles příjmů z pojistného na sociálním zabezpečení byl ve výši přibližně 25 mld. Kč. O částku 1,5 mld. Kč byly sníženy příjmy z důvodu výpadku částí dividend od Letiště Praha, a. s.²⁹

Nepříznivý vývoj ekonomické situace si ovšem žádal další novelu zákona o státním rozpočtu, kterou zobrazuje následující Tabulka 2.

²⁷ Ministerstvo financí. *Sněmovna schválila novelu zákona o státním rozpočtu na rok 2020*. [online].

²⁸ Tamtéž

²⁹ Tamtéž

Tabulka 2: Schválené novely zákona o státním rozpočtu 2020 (mld. Kč)

Změna	Příjmy	Výdaje	Schodek
Druhá novela zákona o SR 2020	1 428,2	1 728,2	300
Třetí novela zákona o SR 2020	1 364,8	1 864,8	500

Zdroj: Ministerstvo financí, online, [08-06-2020] – vlastní zpracování

Druhá schválená novela zákona o státním rozpočtu zohledňuje pokles daňových příjmů a příjmů z pojistného na sociální zabezpečení. Dále zohledňuje nárůst výdajů na platby za státní pojištění, na posílení vládní rozpočtové rezervy a na obsluhu státního dluhu.³⁰

Třetí novela byla schválena začátkem června 2020 s konečným schodkem 500 mld. Kč. Tato změna byla nejvíce patrná na výši vládní rozpočtové rezervy, která byla navýšena o 136,6 mld. Kč. Novela dále počítala s nižším daňovým příjmem, s nižším pojistným na sociální zabezpečení a nižšími příjmy z emisních povolenek.³¹

Schodek státního rozpočtu roku 2020 byl nakonec nižší než se plánovalo – 367,4 mld. Kč při propadu ekonomiky o 5,6 %. Jedná se o nejhlubší pokles výkonu ekonomiky v historii samostatné České republiky. Za nižším než plánovaným schodkem stály hlavně příjmy, které byly o 110,7 mld Kč vyšší, než se čekalo. Jednalo se především o daňové příjmy, příjmy z Evropské unie, finančních mechanismů a ostatní příjmy. I přes to se oproti roku 2019 daňové příjmy a pojistné propadly o přibližně 150 mld. Kč. Celkové výdaje byly nižší než plánované o 21,9 mld. Kč.³²

Příjmová stránka byla v roce 2020 silně ovlivněna propadem ekonomiky, poklesem zaměstnanosti, odpracovaných hodin, objemu mezd a řadou diskrečních opatření. Rekordní výše výdajů představovala meziroční zvýšení o 291,2 mld. Kč kvůli kompenzacím

³⁰ Ministerstvo financí. *Poslanci schválili aktualizovanou novelu státního rozpočtu na rok 2020.* [online].

³¹ Ministerstvo financí. *Novela zákona o státním rozpočtu zohledňuje snížení daňové zátěže i vyšší pomoc podnikatelům.* [online].

³² Ministerstvo financí. *Plnění státního rozpočtu ČR za leden až prosinec 2020.* [online].

vyplácených jednotlivcům, firmám a municipalitám, posilování zatíženého sociálního a zdravotního systému a pokračující realizaci vládních priorit.³³

I přes to se Česká republika drží na prvních místech v nejmenší míře zadlužení v Evropě, čehož si všímají i ratingové agentury. V roce 2020 se změnila úroveň zadlužení z 28,5 % HDP na 36,5 % HDP.³⁴

3.5 Státní rozpočet na rok 2021

I v následujícím roce se koronavirová krize projevila na veřejných financích. Strategie Ministerstva financí byla využít nízkou úroveň veřejného zadlužení České republiky, a tak přišla s návrhem schodku ve výši 320 mld. Kč, z čehož příjmy tvoří 1 328,2 mld. Kč a výdaje 1 648,2 mld. Kč bez vlivu prostředků z Evropské unie. Státní rozpočet svojí výší reflektuje dopady pandemie a vládních opatření k jejich zmírnění. Návrh rozpočtu však nezahrnuje druhou vlnu pandemie koronaviru, listopadový daňový balíček pro rok 2021 a zrušení superhrubé mzdy.³⁵

Úřad Národní rozpočtové rady se domnívá, že schvalování návrhu státního rozpočtu, který neobsahuje zachycení významného výpadku příjmů v souvislosti se souběžně projednávanými daňovými změnami, nerespektuje základní zásady rozpočtového procesu, zejména zásadu úplnosti a reálnosti.³⁶

Kvůli výše zmíněným nezohledněným bodům a neshodám v přerozdělení financí v rámci resortů nebyl Poslaneckou sněmovnou návrh schválen. „*Není-li Poslaneckou sněmovnou schválen zákon o státním rozpočtu na příslušný rozpočtový rok před prvním dnem rozpočtového roku, hospodaří organizační složka státu v době od prvního dne rozpočtového roku do dne nabytí účinnosti zákona o státním rozpočtu na tento rozpočtový rok podle ukazatelů rozpočtového provizoria. Suma měsíčních výdajů rozpočtového provizoria je maximálně ve výši 1/12 výdajů rozpočtu v roce 2020, v případě roku 2021 tedy 155,4 mld. Kč (1864,8/12).*“³⁷ Rozpočtové provizorium by s sebou neslo několik

³³ Tamtéž

³⁴ Ministerstvo financí. *Státní rozpočet 2021 v kostce*. [online].

³⁵ KOVANDA L., Kurzy.cz. [online].

³⁶ Úřad Národní rozpočtové rady. *Výroční zpráva za rok 2020*. [online].

³⁷ ŽUROVEC M., Ministerstvo financí. [online].

negativních dopadů. Například by nešlo zvyšovat platy a schvalovat tarifní tabulky (Ministerstvo financí mělo v plánu navýšit platy pedagogům a nepedagogickým pracovníkům ve školství), nemohly by být vypisovány nové dotační tituly, přesouvány prostředky mezi kapitolami ani z vládní rozpočtové rezervy, musely by být přednostně hrazeny všechny závazky, které byly nasmlouvány v minulosti, a nemohl by se využít nespotřebovaný výdaj u minulých let.

Státní rozpočet pro rok 2021 nakonec podpořila KSČM a zákon byl Poslaneckou sněmovnou schválen. Avšak už na konci roku 2020 ministryně financí Alena Schillerová v rozhovoru pro Českou televizi avizovala, že chce novelu zákona o státním rozpočtu pro rok 2021 začátkem roku představit.³⁸ Po únorové novele byl rozpočtován deficit ve výši 500 mld. Kč.³⁹

Příjmová stránka je nejvíce postižena nižšími daňovými příjmy kvůli poklesu ekonomiky a přijatými opatřeními, dále pak nižším sociálním zabezpečením. Naopak příjmy ze strany Evropské unie se navýšily díky novému Nástroji na podporu oživení a odolnosti. Pro srovnání s předkrizovým rozpočtem příjmy klesly o 89,8 mld. Kč.⁴⁰

Změna na výdajové stránce byla nejvíce patrná u platby státu do veřejného zdravotního pojištění za osoby, za které je plátcem stát. Dále pak výdajovou stránku postihlo zvýšení kapitálových výdajů, zvýšení průměrného starobního důchodu a výdajů na školství. Výdaje jsou tak vyšší o 190,2 mld. Kč oproti předkrizovému období.⁴¹

3.5.1 Daňový balíček na rok 2021

Daňové změny s účinností od roku 2021 obsahují úpravu stravenkového paušálu, kdy zaměstnavatelé mohou vedle závodního stravování a stravenek poskytovat i příspěvek na stravování přímo v peněžní formě. Jedná se o jednodušší a levnější alternativu, která bude, stejně jako již fungující modely, osvobozena od daní i pojistných. Balíček dále obsahuje snížení daňového základu u daní z příjmů o výdaje vynaložené na bezúplatné nepeněžitě plnění určené pro boj s pandemií koronaviru od 1. března 2020 do konce roku 2020 pro

³⁸ ČT24. [online].

³⁹ Ministerstvo financí. *Státní rozpočet 2021 v kostce*. [online].

⁴⁰ Ministerstvo financí. *Rozpočet na rok 2021 schválen*. [online].

⁴¹ Tamtéž

OSVČ i firmy. Nově jsou zavedeny rovné podmínky pro české a zahraniční investory v oblasti zdanění příjmů z dluhopisů. Balíček dále zvýhodňuje používání elektromobilů na služební cesty - pokud se pracovní cesta uskuteční ve vozidle poháněném elektřinou, bude napříště možné prokázat výdaje na tuto cestu s pomocí tzv. referenční ceny elektřiny, která je stanovena ve výši 4,8 Kč za 1 kilowatthodinu. V balíčku se navrhuje další postupné navýšení sazeb spotřební daně z tabákových výrobků, které se bude řídit stanoveným harmonogramem pro období 2021 - 2023. V prvním roce se sazba navýší o 10 % a v dalších letech vždy o 5 %. Zároveň se nebude zvyšovat cenová dostupnost tabákových komodit. Balíček obsahuje návrh na zavedení více pásem u stanovování kaucí pro distributory lihu na 500 tis. Kč, 1 mil. Kč a dosavadních 5 mil. Kč. Nižší pásma by měla usnadnit malým distributorům lihu vstup na trh. Na závěr daňové změny usnadňují rodičům pobyt s hospitalizovanými osobami tím, že pobyt v nemocnici osvobodí od místních poplatků.⁴²

3.5.2 Superhrubá mzda

Pojem superhrubá mzda byl součástí reformy českých veřejných financí v létě 2007, která vstoupila v platnost v lednu 2008. Do roku 2007 se daň z příjmu fyzických osob počítala z hrubé mzdy. Nově se však výše daně odvíjí od superhrubé mzdy, která obsahuje také sociální a zdravotní pojištění, které je povinně hrazeno zaměstnavatelem (tj. 134 % mzdy). Není to tedy reálná mzda, ale pouze metoda výpočtu zálohy na daň. Tento výpočet udržoval nominálně nízké daně (15 % a 23 % pro vysoké mzdy), ale přitom zajistil vyšší příjem do státního rozpočtu.⁴³

1. ledna 2021 byla zveřejněna Sbírka zákonů, které obsahovala zrušení superhrubé mzdy a zvýšení daňové slevy na poplatníka z původních 2 017 Kč na 2 320 Kč. Znovu se tedy základ daně počítá pouze z hrubé mzdy.⁴⁴

Od ledna 2021 státní rozpočet zaznamená vysoký propad v daňových příjmech způsobený touto změnou a zatím není jisté, jak tuto mezeru vyplní. Dle ministryně financí Aleny Schillerové má zrušení superhrubé mzdy oživit ekonomiku a část peněz se do

⁴² Ministerstvo financí. *Poslanci schválili daňový balíček na rok 2021*. [online].

⁴³ POLIAKOVÁ M., Český rozhlas Radiožurnál. *Co je to superhrubá mzda?* [online].

⁴⁴ Kurzy.cz. [online].

státního rozpočtu vrátí formou zvýšené spotřeby občanů, kteří díky zrušení superhrubé mzdy budou mít větší čistý příjem. Tuto změnu však nepocítí všichni obyvatelé České republiky, jelikož přibližně 15 % obyvatel s nejnižšími příjmy má nulovou daň z příjmu způsobenou slevami na dani a odpočty. Naopak obyvatelé s nejvyššími příjmy změnu pocítí nejvíce a podle ekonomů tato skupina obyvatel příjem neutratí, ale investuje a peníze se tudíž zpět do státního rozpočtu nevrátí. Způsob zrušení superhrubé mzdy podle ekonomů peníze rozděluje velmi nerovnoměrně. Rozumější by podle nich bylo snížit daňové sazby a zvýšit slevu na poplatníka, která by v případě nevyčerpání byla lidem převedena jako bonus. V takovém případě by větší příjem zaznamenaly i nízkopříjmové skupiny obyvatel a podpořila by se tím spotřeba domácností. Státní rozpočet by tato varianta zasáhla méně a byla by větší šance, že se do něj peníze vrátí jinou formou.^{45 46}

3.5.3 Rating

Rating státu je hodnocení, které ukazuje důvěryhodnost dané země a její budoucí schopnost splácet své závazky. Toto hodnocení zpracovávají nezávislé ratingové agentury, mezi které patří Standard and Poor's, Moody's a Fitch. Ratingové hodnocení používá stupnici od nejnižšího spekulativního stupně po nejvyšší investiční stupeň. Vedle hodnocení je obvykle zveřejněn i tzv. výhled. Ten může být pozitivní, neutrální nebo negativní a ukazuje budoucí změny ratingu spolu s důvodovou zprávou. Rating státu slouží jako východisko pro sestavení ratingu dalších emitentů v dané zemi a obvykle platí, že soukromí emitenti mají nižší rating než stát.⁴⁷ Obrázek níže zobrazuje již zmíněné hodnocení a výhledy jednotlivých agentur.

⁴⁵ KOUBOVÁ K., ČIHÁK O. Český rozhlas Radiožurnál. *Je zrušení superhrubé mzdy sociálně spravedlivým a ekonomicky udržitelným krokem?* [online].

⁴⁶ BUMBA J., ERHART M. Český rozhlas Plus. [online].

⁴⁷ Česká národní banka. *Ratingové hodnocení České republiky.* [online].

Obrázek 1: Ratingové stupně agentur

Fitch	S&P	Moody's	Popis ratingového stupně (dle Moody's)	
AAA	AAA	Aaa	Investiční stupeň	Minimální kreditní
AA+	AA+	Aa1		Velmi nízké kreditní riziko
AA	AA	Aa2		
AA-	AA-	Aa3		
A+	A+	A1		Nízké kreditní riziko
A	A	A2		
A-	A-	A3	Mírné kreditní riziko	
BBB+	BBB+	Baa1		
BBB	BBB	Baa2		
BBB-	BBB-	Baa3	Spekulativní stupeň	Významné kreditní riziko
BB+	BB+	Ba1		
BB	BB	Ba2		
BB-	BB-	Ba3		
B+	B+	B1		Vysoké kreditní riziko
B	B	B2		
B-	B-	B3		
CCC+	CCC+	Caa1	Velmi vysoké kreditní riziko	
CCC	CCC	Caa2		
CCC-	CCC-	Caa3		
CC	CC	Ca	V selhání či blízko selhání, ale s možností splacení	
C	C			
DDD	SD	C	V selhání, s nízkou šancí na splacení	
DD	D			
D				

Zdroj: Česká národní banka, online, [23-5-2020]

V jakém stupni se určitý stát nachází ovlivňuje například zadlužení vládního sektoru a jeho vývoj v čase, stav ekonomiky a její výhled, institucionální vyspělost, politická rizika a další. Je to však relativní ukazatel rizika a nemusí být přesný. Agentury ale zpětně vyhodnocují svojí přesnost. Rating je důležitým ukazatelem pro investory do cenných papírů daného státu, jemu podřízených organizací nebo do soukromých podniků. Čím je ratingové hodnocení vyšší, tím je riziko nesplacení závazků menší.⁴⁸

Mezinárodní ratingová agentura Fitch začátkem roku 2021 zhodnotila úvěrovou spolehlivost České republiky na stupeň AA- a stabilní výhled. Rating České republiky je tudíž stejný jako roky předchozí a stabilní výhled signalizuje, že agentura se hodnocení v dohledné době nechystá měnit. Toto hodnocení potvrdila i agentura ACRA Europe. Agentura Fitch oceňuje stabilní fiskální a monetární politiku, silný institucionální rámec a dobrou pozici českých veřejných financí z hlediska míry zadlužení.^{49 50}

⁴⁸ Česká národní banka. *Ratingové hodnocení České republiky*. [online].

⁴⁹ České noviny. *Agentura Fitch potvrdila rating ČR na stupni AA-*. [online].

⁵⁰ ŽUROVEC M., Ministerstvo financí. *Ratingové agentury potvrzují vynikající rating ČR*. [online].

3.6 Počátek koronavirové nákazy

Covid-19 je infekční onemocnění, které je způsobeno novým koronavirem SARS-CoV-2, který se začal šířit v prosinci 2019 z čínského města Wu-chan.

Většina lidí infikovaných tímto virem zažije mírné až středně závažné respirační onemocnění a zotaví se bez nutnosti zvláštní léčby. U starších lidí a osob s chronickými zdravotními problémy, jako jsou kardiovaskulární onemocnění, cukrovka, chronická respirační onemocnění a rakovina je pravděpodobnější, že se u nich vyvine vážné onemocnění. Nejlepším způsobem, jak zabránit přenosu nebo ho alespoň zpomalit, je být dobře informován o viru a důslednou hygienou. Virus covid-19 se šíří především kapénkami, když infikovaná osoba kašle nebo kýchá.⁵¹

3.6.1 Opatření zavedená v ČR

První tři případy byly v České republice potvrzeny 1. března 2020. Restrikce však nastaly dříve. Začátkem února se zakázaly přímé lety z Číny na všechna mezinárodní letiště v České republice a o měsíc později byly pozastavené lety do severní Itálie a Jižní Koreji. V úterý 10. března 2020 zasedala Bezpečnostní rada státu a následně byly zakázány všechny hromadné akce, kde je najednou více než 100 osob a dále osobní účast na výuce na základních, středních, vysokých i vyšších odborných školách. O dva dny později byl vyhlášen nouzový stav⁵² na celém území ČR. S platností od půlnoci 16. března čeští občané a v ČR žijící cizinci až na výjimky nesměli opustit republiku a obdobný zákaz platil pro cizince, kteří neměli trvalý ani přechodný pobyt v České republice, a chtěli by do ní přicestovat. Jedno z nejzásadnějších krizových opatření vláda přijala ten samý víkend s platností na 10 dní – uzavření všech obchodů s výjimkou prodejen potravin, hygienického a drogistického zboží, lékáren a výdejen zdravotnických prostředků, paliv a pohonných hmot a dalších. Dále od 16. března do 1. dubna byl zakázán volný pohyb osob s výjimkou cest do zaměstnání, do zdravotnických zařízení, za rodinou a dalších

⁵¹ World Health Organization. *Coronavirus*. [online].

⁵² Nouzový stav je státní krizové opatření vyhlášené v případě závažných situací, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví či majetek anebo vnitřní pořádek a bezpečnost. Nouzový stav může trvat až 30 dnů a se souhlasem sněmovny i déle.

nezbytných cest. Od 27. března se rozšiřuje výjimka ze zákazu maloobchodního prodeje a prodeje v provozovnách na zámečnictví, servis výrobků pro domácnost, opravy, údržbu, instalaci strojů, zařízení pro domácnost, provozování pohřebišť a myčky. Tato výjimka byla o pár dní později ještě rozšířena na provozovny domácích potřeb, pokud lze v provozovně nakoupit ochranné prostředky dýchacích cest, jako je respirátor, rouška, ústenka, šátek, šál nebo jiné prostředky, které brání šíření kapének, rukavice nebo desinfekci. Dále je pak uvolněný režim pro hotely a penziony, které mohou přijímat nové klienty, kteří se ubytovávali za účelem zaměstnání nebo podnikání. V úterý 14. dubna 2020 vláda vyhlásila plán postupného uvolňování zavedených opatření v souvislosti s výskytem epidemie onemocnění covid-19 na území ČR.⁵³

Zdravotní situace se v České republice začala opět zhoršovat koncem léta a v průběhu září se opět od půlnoci do šesté hodiny ranní musely zavírat provozovny stravovacích služeb, bary a hospody. Dne 5. října byl znovu vyhlášený nouzový stav po dobu jednoho měsíce. Postupně se však prodlužoval až do 12. dubna 2021. Začátkem října se zavřely posilovny, fitness centra, bazény, koupaliště, zoologické zahrady a restauracím a hospodám se ještě zkrátila provozní doba. O pár dní později byla zavřená divadla a kina a všechny školy kromě mateřských definitivně přešly na distanční výuku. Na konci října začal platit zákaz maloobchodního prodeje v neděli a s omezenou otevírací dobou ve všední dny. Později se maloobchodní prodej uzavřel úplně s výjimkou potravin, lékáren a čerpacích stanic. V tu samou dobu byly také uzavřeny vybrané provozovny poskytující služby, omezil se počet osob v obchodě spadajících do výjimky a provoz MHD byl také omezen. Na začátku prosince se na pár dní znovu otevřely restaurace, obchody, služby a skiareály. Toto otevření však nemělo dlouhého trvání a na konci prosince bylo vše opět uzavřeno. Na konci ledna se mezi obchody s výjimkami zařadily i obchody s dětským oblečením a papírnictví. Na konci února byl vyhlášen „tvrdý lockdown“ a pohyb se omezil v rámci okruhu trvalého bydliště po dobu 3 týdnů. Firmy s více než 50 zaměstnanci byly nově povinny je testovat. Díky očkování se začátkem dubna začala situace lepší, a s tím přišlo první rozvolňování. Za určitých podmínek se otevřela část prodejen – náhradní díly pro auta, čistírny, farmářské trhy, zoo a botanické zahrady. Začátkem května otevřely

⁵³ Ministerstvo zdravotnictví. *Vývoj událostí v čase*. [online].

kadeřnictví, masáže, kosmetické služby, následovaly všechny maloobchody, fitness centra a zahrádky restaurací.⁵⁴

Tabulka 3: Přehled zavedených opatření

3/20	Zákaz hromadných akcí, uzavření škol, nouzový stav, zavřené obchody a služby
4/20	Postupné rozvolnění všech zákazů z března
9/20	Omezení provozu stravovacích služeb, barů a hospod
10/20	Nouzový stav, zavřené obchody a služby, zákaz hromadných akcí, omezený provoz prodejen s potravinami, uzavření škol kromě MŠ, lockdown, omezený provoz MHD
11/20	Zákaz nočního vycházení, nařízený home office, omezený počet osob v otevřených prodejnách, návrat 1. a 2. tříd do škol, otevření salónů pro kočky a psy
12/20	Otevření restaurací, obchodů, služeb a lyžařských středisek, zákaz vánočních trhů, znovuuzavření restaurací, obchodů, služeb a lyžařských středisek
1/21	Otevření papírnictví a obchodů s dětským oblečením
2/21	Zrušení DPH u respirátorů třídy FFP2 a vyšší na 2 měsíce, omezený pohyb mezi kraji
3/21	Povinné testování zaměstnanců ve firmách
4/21	Otevření prodejen s náhradními díly pro auta, čistíren, trhů, zoo, botanických zahrad
5/21	Otevření služeb, maloobchodů a restaurací

Zdroj: Ministerstvo financí, online, [20-12-2020]

3.6.2 Kompenzační opatření

V souvislosti s pandemií covid-19 vláda během roku 2020 přijala řadu opatření na podporu občanů a firem, která budou v následujících kapitolách popsána.

3.6.2.1 Přímá podpora z rozpočtu

Přímá podpora OSVČ, tzv. Pětadvacítka v hodnotě 500 Kč za den byla vyplácena po dobu bezprostředního zákazu nebo omezení podnikání v důsledku vládních restrikcí. Později mohly o stejnou podporu žádat i společnosti s ručením omezeným. Začátkem roku 2021 se tento kompenzační bonus navýšil na 1 000 Kč denně a nouzový stav nebyl

⁵⁴ Ministerstvo zdravotnictví. *Vývoj událostí v čase*. [online].

podmínkou. Pro získání tohoto bonusu bylo stěžejní 50% propad tržeb oproti měsíčnímu průměru za čtvrtletí srovnávacího období z doby před vypuknutím pandemie. Na podzim 2020 se subjektům dostalo obdobné kompenzace ve výši 400 Kč za každého zaměstnance a den, po který byla činnost na základě vládních opatření omezena a podnik zaznamenal pokles tržeb alespoň o 30 % oproti podzimu roku 2019.⁵⁵

Začátkem srpna 2020 nabyla účinnosti novela zákona o kompenzačním bonusu, která nově zohledňovala také osoby pracující na dohodu o provedení práce nebo o pracovní činnosti. Podmínkou bylo, že lidé jsou účastníci nemocenského pojištění, nebylo jim kvůli koronaviru umožněno pracovat, pracovali alespoň 4 z 6 měsíců před krizí a nevykonávají k tomu jiné zaměstnání. Později se tato státní podpora dotýkala i OSVČ a společníků malých s. r. o. souběžně pracujících na pojištěnou dohodu, kteří na začátku na kompenzační bonus nedosáhli.⁵⁶

Jednorázové podpory se dostalo i obcím, které obržely 1250 Kč na obyvatele a také velmi poškozené oblasti lázeňství, která obdržela navíc 1 mld. Kč. Lázeňská zařízení také mohla zažádat o podporu/dotaci.⁵⁷

O podporu mohli žádat subjekty, které působí v oblasti výroby potravin dodávající produkty provozovatelům stravovacích služeb. Podmínkou byl pokles příjmů o více než 25 % za období od 1. března do 30. listopadu 2020. Od roku 2021 musela být tato podmínka splněna ke dni podání žádosti, kterou mohly subjekty podat do 28. února 2021.⁵⁸

Od začátku koronavirové krize mohli zaměstnavatelé, jejichž zaměstnancům byla nařízena karanténa nebo museli částečně či úplně omezit svůj provoz, zažádat o kompenzaci Antivirus A po dobu roku 2020. Jednalo se o 80 % z vyplacené mzdy (vč. odvodů)

a v maximální měsíční částce 39 000 Kč na jednoho zaměstnance. Pro podniky, které byly nuceny zavřít nebo významně omezit provozovny kvůli krizovým opatřením, byl vytvořen kompenzační program Antivirus A Plus, který proplácel 100 % z vyplacené náhrady mzdy a z ní provedených odvodů, kterou zaměstnavatel zaměstnanci vyplatil za dobu trvání

⁵⁵ Ministerstvo zdravotnictví. *Pětadvacítka pro OSVČ*. [online].

⁵⁶ Covid portál. *Kompenzační bonus pro OSVČ, DPP, DPČ a malé s. r. o.* [online].

⁵⁷ Ministerstvo financí. *MF vyplatí příspěvky obcím, celkem obdrží 13,4 miliardy*. [online].

⁵⁸ Covid portál. *AGRICOVID Potravinářství*. [online].

překážek v práci. Maximálně však v částce 50 000 Kč za zaměstnance. Těm subjektům, které musely poslat své zaměstnance na překážku, bylo v rámci programu Antivirus B vyplaceno 60 % z mezd včetně povinných odvodů, maximálně však 29 000 Kč měsíčně za zaměstnance. Za měsíce červen, červenec a srpen 2020 byla zaměstnavatelům podle programu Antivirus C odpuštěna část sociálního pojištění, které povinně hradí za své zaměstnance. Odpuštěná výše pojistného činila 24,8 % z úhrnu příjmů jejich zaměstnanců.⁵⁹

Do konce června 2020 mohla ubytovací zařízení, která zajišťují pořádání škol v přírodě, zažádat o podporu ve výši 27 % z částky ceny nasmlouvaných pobytů škol v přírodě, a to v maximální výši 108 Kč na účastníka za den.⁶⁰

Další kompenzační program se týkal pořadatelů veletrhů, kongresů apod., kteří mohli zažádat o pomoc ve výši 60 % nepokrytých nákladů za rozhodné období březen až říjen 2020. Za nepokryté náklady se považuje ztráta snížená o další dotace z programů, jako je COVID – Nájemné, COVID – Kultura a z programu Antivirus. Maximální částka podpory je 20 mil. Kč na jednoho žadatele.⁶¹ Provozovatelé lyžařských středisek mohli zažádat o podporu od poloviny února 2021. Provozovatelé základních vleků mohli žádat o kompenzaci ve výši 210 Kč/den, neodpojitelné lanové dráhy 340 Kč/den a odpojitelné lanové dráhy 530 Kč/den. Nejvyšší možná denní podpora je dále určena částkou vypočtenou jako 50 % běžného průměrného denního nákladu provozu střediska za uplynulé 3 sezony.⁶²

Pro individuální ubytovací zařízení je dotace navržena ve výši 200 Kč na pokoj a den, pokud byl provoz zahájen nejpozději k 1. 10. 2020. Pro později otevřené provozovny je dotace navržena pouze na 100 Kč/pokoj/den. Dále pak žadatelé nesmí ukončit činnost během 3 měsíců od vydání rozhodnutí.⁶³ Výše podpory pro cestovní kanceláře činí nejvýše 2,5 % z plánovaných tržeb z prodeje zájezdů a z prodeje služeb cestovního ruchu, které jsou součástí spojených cestovních služeb na rok 2020. Dotace slouží na provoz a úhradu nároků zákazníků za zájezdy s termínem zahájení v období od

⁵⁹ Covid portál. *Antivirus*. [online].

⁶⁰ Covid portál. *COVID - Ubytování*. [online].

⁶¹ Covid portál. *COVID – Veletrhy/kongresy*. [online].

⁶² Covid portál. *COVID – SPORT III Lyžařská střediska*. [online].

⁶³ Covid portál. *COVID - Ubytování II*. [online].

20. 2. 2020 do 10. 10. 2020.⁶⁴ Jednorázový příspěvek v hodnotě 60 000 Kč byl vyplacen OSVČ v oblasti kultury (později se program rozšířil o výtvarníky, malíře, sochaře, fotografy, ilustrátory, spisovatele, FO vykonávající profese filmového štábu, tvůrčí filmové profese, výkonné umělce, provozovatele kin, produkční společnosti a distribuční společnosti). Další podpora ex post v oblasti kultury pokryla až 50 % uznatelných výdajů za přesunuté nebo zrušené kulturní akce a až 80 % uznatelných výdajů za kontinuálně vyvíjenou činnost v oblasti kultury. Maximální výše dotace na jeden subjekt je 10 mil. Kč.⁶⁵ Z programu COVID – Nájemné mohou čerpat podnikatelé, kteří museli dočasně zavřít své provozovny pro maloobchodní činnost a poskytování služeb zákazníkům. Podpora v roce 2020 trvala od začátku července a byla ve výši 50 % najemného. Nárok na krizové ošetřovné má zaměstnanec, který nemůže vykonávat svou práci z důvodu péče o dítě mladší 10 let, nezaopatřené dítě, osoby starší 10 let závislé na péči jiné osoby, dítě, kterému je nařízena karanténa. Ošetřovné je ve výši 70 % denního vyměřovacího základu, ale nejméně 400 Kč za den při plném pracovním úvazku.⁶⁶ V rámci podpory podnikatelských subjektů pořádajících nebo spolu pořádajících sportovní akce byla poskytnutá dotace ve výši 10 mil. Kč na jeden podnikatelský subjekt. Program COVID - Sport také poskytuje dotaci v maximální výši 12,5 mil. Kč pro subjekty, které se účastní profesionálních mistrovských soutěží nejvyšší či druhé nejvyšší úrovně.⁶⁷

3.6.2.2 Odklad daní a odvodů

15. března 2020 vláda schválila soubor opatření, tzv. Liberační balíček, který obsahoval následující:

- plošné prominutí pokuty za opožděné podání přiznání k dani z příjmu fyzických a právnických osob a úroku z prodlení do 1. července 2020,
- prominutí pokuty za opožděné tvrzení daně ve všech případech, kdy daňový subjekt individuálně požádá o prominutí úroku z prodlení nebo o posečkání či splátkování daně a prokáže důvody jakkoliv související s koronavirem,

⁶⁴ Covid portál. *COVID – Cestovní ruch*. [online].

⁶⁵ Covid portál. *COVID – Kultura II*. [online].

⁶⁶ Covid portál. *Krizové ošetřovné*. [online].

⁶⁷ Covid portál. *COVID - Sport*. [online].

- plošné prominutí pokut za opožděné podání kontrolního hlášení ve výši 1 000 Kč, které vznikly mezi 1. březnem a 31. červencem 2020,
- individuální prominutí pokuty za nepodání kontrolního hlášení ve stejném období, pokud bude prokázána spojitost s koronavirem,
- plošné prominutí správního poplatku za podání žádosti o posečkání nebo splátkování daně, žádosti o prominutí úroku z prodlení a žádosti o prominutí pokuty za nepodání kontrolního hlášení, a to pro žádosti podané do 31. července.⁶⁸

Liberační balíček byl později upraven o následující:

- posunutí podání daňového přiznání k dani z nabytí nemovitých věcí do konce srpna,
- díky zavedení institutu zpětného působení daňové ztráty budou moci podnikatelé uplatnit případnou ztrátu vykázanou v roce 2020 zpětně ve svých základech daně v roce 2019 a 2018, díky čemuž získají od Finanční správy vratku,
- prominutí červnové zálohy na daň z příjmů fyzických a právnických osob,
- plošné posunutí úhrady záloh splatných v dubnu a červenci na silniční daň do 15. října,
- plošné prominutí daně z přidané hodnoty na bezúplatné dodání základních ochranných prostředků,
- prominutí daně z přidané hodnoty na bezúplatné dodání zboží nebo služeb základním složkám integrovaného záchranného systému, Armádě ČR, poskytovatelům zdravotních služeb a zařízením sociálních služeb,
- plošné prominutí správního poplatku za potvrzení o bezdlužnosti nebo o stavu osobního daňového účtu vydané správním orgánem z rezortu financí.⁶⁹

Začátkem června byl schválen návrh tzv. Liberačního balíčku III, který byl navýšen o další bonusy:

⁶⁸ Ministerstvo financí. *Vláda schválila Liberační daňový balíček*. [online].

⁶⁹ Tamtéž

- prodloužení lhůty do 18. srpna 2020 pro podání daňového přiznání k dani z příjmů,
- prodloužení prominutí DPH na bezúplatná dodání ochranných prostředků do 31. července,
- do 31. prosince se odsunula povinnost podat daňové přiznání a uhradit daň z nabytí nemovitých věcí,
- prominutí úroků na všech daních za období od počátku nouzového stavu do 31. prosince v případech, kdy bude správcem daně povoleno posečkání v souvislosti s koronavirem,
- zkrácení lhůty pro vrácení přeplatku spotřební daně z tzv. zelené nafty.⁷⁰

Již zmiňovaný Jarní liberační balíček byl na podzim rozšířen o další úlevy a byl přejmenován na tzv. Velký liberační balíček. Hlavní změna spočívala v odložení daňových povinností všem podnikatelům, jejichž činnost byla bezprostředně omezena nebo zakázána vládními nařízeními, odložení úhrady DPH do konce roku bez úroků za pozdě zaplacenou daň a prominutí zálohy na daň z příjmu a daň silniční.⁷¹

Během roku 2020 Poslanecká sněmovna také schválila prodloužení lhůty pro skladování a doprodej krabiček cigaret, které podléhají starým sazbám spotřební daně z tabákových výrobků o jeden měsíc. Pivovary a restaurace, které byly nuceny vylít pivo kvůli nouzovému stavu, měly následně nárok na vrácení odvedené spotřební daně, a to trvale.⁷²

3.6.2.3 Záruční schémata, jiná likvidace a garance

Po dobu 6 měsíců, konkrétně od března do srpna 2020, živnostníci a osoby samostatně výdělečně činné nemuseli odvádět měsíční zálohy na zdravotní a sociální pojištění.

⁷⁰ Ministerstvo financí. *Vláda schválila prodloužení daňových úlev, do konce roku se odkládá platba daně z nabytí nemovitosti.* [online].

⁷¹ Ministerstvo financí. *MF připravilo velký liberační balíček.* [online].

⁷² Ministerstvo financí. *„Vylité pivo“ bude osvobozeno od daně, prodlouží se lhůta pro doprodej cigaret i pro nárokování vratky daně ze zelené nafty.* [online].

17. března 2020 vláda schválila odložení poslední fáze EET účinné od 1. května. Tříměsíční toleranční pásmo se týká všech podnikatelů spadajících do této fáze bez nutnosti prokazovat zavinění související s koronavirem. Finanční a Celní správa po tuto dobu plnily pouze poradní funkci. O měsíc později byla Elektronická evidence tržeb pozastavena úplně do konce roku 2020 a následně do konce roku 2023. V té samé době Senát schválil návrh úvěrového moratoria⁷³, což znamená, že po dobu 6 měsíců bylo možné odložit splácení úvěrů a hypoték, které byly sjednané před 26. březnem 2020. Tento odklad mohli využít běžní spotřebitelé, OSVČ a firmy. Délka splácení úvěru se adekvátně prodloužila a splátky a úroky zůstaly ve smlouvené stejné výši.⁷⁴

Po dobu trvání mimořádných opatření vláda schválila Cenové moratorium nájemného z bytů – zákaz zvyšování nájemného z bytů, které nabývá účinnosti 24. dubna 2020. Moratorium bylo 1. června 2020 zrušeno.⁷⁵

U vybraného zboží a služeb od 1. května 2020 došlo ke snížení daně z přidané hodnoty z 21 % na 10 %. Tato změna se týkala například kadeřnictví, holičství, opraven jízdních kol, obuvi, točeného piva, elektronických knih a audioknih, domácí péče o děti, staré, nemocné a zdravotně postižené občany, vodného a stočného. Později se snížení DPH týkalo i dalších oblastí – ubytovacích služeb, kulturních akcí, sportovních událostí, vstupného na sportoviště, saun, atd. Protikrizový daňový balíček dále obsahoval snížení silniční daně u vozidel nad 3,5 tuny o 25 % a snížení spotřební daně z motorového nafty o 1 Kč za litr. Balíček také zohlednil obce, které mohly osvobodovat od daně z nemovitostí při mimořádných událostech.⁷⁶

Nově od roku 2021 bylo zavedeno mimořádné zrychlené odepisování hmotného majetku zařazeného v první a druhé odpisové skupině, který byl pořízen v letech 2020 a 2021. Majetek v první odpisové skupině si poplatník může odepsat během 12 měsíců místo stávajících 3 let a majetek z druhé odpisové skupiny může být odepsán během 24

⁷³ Moratorium je ochrana dlužníka, který je podnikatelem, před jeho věřiteli, o kterou může dlužník požádat insolvenční soud. Po dobu jeho trvání nelze vyhlásit úpadek dlužníka a trvají stejné účinky jako při zahájení insolvenčního řízení.

⁷⁴ Ministerstvo financí. [online].

⁷⁵ Ministerstvo financí. *Vláda ukončila cenové moratorium na nájemné bytu*. [online].

⁷⁶ Ministerstvo financí. *Protikrizový daňový balíček prošel podruhé Sněmovnou*. [online].

měsíců namísto standardních 5 let. Dále byla trvale posunuta hranice pro povinné odepisování majetku z původních 40 000 Kč na 80 000 Kč.⁷⁷

Daňový balíček na rok 2021 dále obsahuje:

- navýšení daňové slevy na poplatníka ze stávajících 24 840 Kč na 34 125 Kč,
- možnost pro OSVČ a firmy si snížit daňový základ u daně z příjmů o výdaje vynaložené na bezúplatné nepeněžitě plnění určené pro boj s pandemií koronaviru v období od 1. března 2020 do konce roku (jedná se především o výrobu roušek a zdravotních pomůcek),
- prominutí DPH na respirátory FFP2 po dobu 2 měsíců.⁷⁸

⁷⁷ Ministerstvo financí. *Nová opatření v daňovém balíčku podpoří ekonomiku*. [online].

⁷⁸ Ministerstvo financí. *Poslanci schválili daňový balíček na rok 2021*. [online].

4 Vlastní práce

Na začátku praktické části je popsán vývoj struktury příjmů a výdajů, které souvisely s koronavirovou krizí. Na konci podkapitol příjmy a výdaje je porovnávána finanční situace v České republice mezi lety 2019 a 2020. Koronavirová krize také ovlivnila jednotlivá ministerstva, tudíž se další kapitola věnuje vývoji struktury výdajů těchto resortů. Na tyto kapitoly plynule navázal popis celkových výdajů a příjmů za rok 2020 společně se státním účtem za covid-19 v roce 2020.

V praktické části jsou také uvedena doporučení, jak snížit rekordní státní deficit. Na základně dostupných dat je predikován vývoj stavu veřejných financí. Nedílnou součástí hodnocení finanční stránky státu je vývoj ratingového hodnocení, které bylo porovnáno s ostatními zeměmi Evropské unie. V závěru praktické části jsou porovnány propady ekonomik jednotlivých zemí EU, odhad vývoje státních rozpočtů zemí EU a investovaný objem peněz v podobě přímé podpory.

4.1 Analýza struktury státního rozpočtu

V teoretické části bylo vysvětleno, jaké položky tvoří příjmovou a výdajovou stránku rozpočtu, a touto kapitolou bude na dané téma navázáno. Položky státního rozpočtu se v průběhu let vyvíjejí v důsledku působení vnitřních a vnějších faktorů. Cílem této kapitoly je popsat, jak velký podíl z celkových příjmů nebo výdajů tyto položky tvoří. Primárně byly vybrány položky, které nejvíce ovlivnila koronavirová krize. Z řady příjmů mezi ně patří daně právnických a fyzických osob, platby na sociální zabezpečení, daň z přidané hodnoty a spotřební daň. Na výdajové stránce byly ovlivněny hlavně sociální výdaje, běžné transfery podnikatelským subjektům a příspěvkovým organizacím, platby veřejného zdravotního pojištění za státní pojištěnce, kapitálové výdaje, neinvestiční transfery územním rozpočtům, běžné výdaje státním fondům a neinvestiční nákupy a související výdaje.

4.2 Příjmy

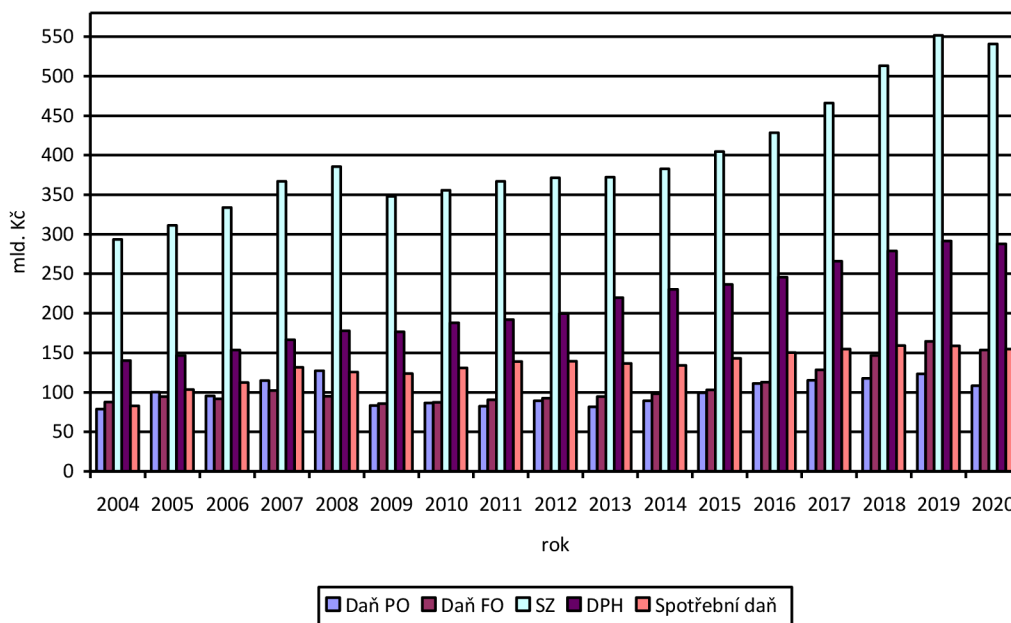
Graf 5 zobrazuje, jak se vyvíjela struktura příjmů mezi lety 2004 a 2020. Časové období bylo zvoleno na základě dobře dostupných dat, které zpracovalo Ministerstvo financí.

Od roku 2004 do roku 2008 můžeme pozorovat, že příjmy státního rozpočtu měly rostoucí trend. Následující rok byl zaznamenán pokles převážně u daně z příjmů právnických i fyzických osob a příjmů z pojistného na sociální zabezpečení. Za toto snížení může tehdejší finanční a hospodářská krize. V následujících letech se výše daní z příjmů pohybovala téměř na stejné úrovni. Skutečné příjmy byly lehce nižší než se plánovalo. Tento malý rozdíl byl způsoben především příjmy ze spotřební daně a daně z přidané hodnoty, které začaly znovu růst ihned po krizovém roce. V roce 2015 začal sílit ekonomický růst. Tempo výběru všech daní bylo vyšší než v předchozích letech a nejrychlejší růst za sledované období je patrný u pojistného na sociální zabezpečení.

Obecně lze říci, že příjmy státního rozpočtu každoročně rostou (kromě krizových let 2009 a 2020). Největšího meziročního růstu dosahovaly příjmy v druhé polovině sledovaného období, kdy byla Česká republika v období ekonomického růstu.

Příjmy rozpočtu v krizovém roce 2020 byly ovlivněny poklesem zaměstnanosti, odpracovaných hodin, objemu mezd a zavedenými opatřeními. Celkově se příjmy meziročně snížily o 3,1 %. Největší pokles zaznamenaly daňové příjmy a naopak inkaso vylepšily finance z Evropské unie, které oproti předchozímu roku vyrostly o 10,4 %.

Graf 5: Vývoj struktury příjmů (mld. Kč)

Zdroj: Ministerstvo financí, online, [16-11-2021] – vlastní zpracování

Státní rozpočet v roce 2020 skončil v deficitu 367,4 mld. Kč, což je o 338,9 mld. Kč více než v roce 2019. Oproti schválenému deficitu je to o 132,6 mld. Kč lepší výsledek než se původně plánovalo. Za tento neočekávaný výsledek můžou především příjmy, které o 110,7 mld. Kč převýšily rozpočtovanou úroveň. Velkou část těchto příjmů tvoří příjmy daňové, příjmy z Evropské unie a finančních mechanismů. Nicméně oproti původnímu rozpočtu schválenému v roce 2019 se příjmy z daní a pojistného propadly o téměř 150 mld. Kč. Celkově se pak příjmy meziročně snížily o 47,7 mld. Kč.⁷⁹ Meziroční rozdíly v jednotlivých příjmových položkách jsou zaznamenány v Tabulce 4.

Tabulka 4: Příjmy státního rozpočtu za rok 2019 a 2020 (v mld. Kč)

	2019	2020
DPH	291,32	287,86
Spotřební daň	158,73	154,77
Daň z příjmů PO	123,46	108,37
Daň z příjmů FO	164,52	154,08
Pojistné	551,71	540,43
EU/FM	125,77	136,17
Ostatní	107,71	93,8
Celkem	1523,22	1475,48

Zdroj: Ministerstvo financí, online, [06-01-2021] – vlastní zpracování

Největší meziroční pokles je patrný u daně z příjmu právnických osob a pojistného. Daň z příjmu právnických osob nejvíce ovlivnilo prominutí záloh za měsíc červen a dále možnost individuálního stanovení odlišných záloh daně. Pojistné pak bylo z velké části ovlivněno zrušením minimálních záloh na důchodové pojištění a politikou zaměstnanosti vůči OSVČ. Dále tuto položku ovlivnila nižší sazba z nemocenského pojištění pro zaměstnavatele, která kompenzovala náklady za zrušení karenční doby a program Antivirus C. Inkaso opět vylepšily příjmy z Evropské unie a finančních mechanismů, které narostly o 10,4 mld. Kč.⁸⁰

⁷⁹ Ministerstvo financí. *Plnění státního rozpočtu ČR za leden až prosinec*. [online].

⁸⁰ Ministerstvo financí. *Plnění státního rozpočtu ČR za leden až prosinec*. [online].

4.3 Výdaje

Grafy 6 a 7 zobrazují, jak se vyvíjela struktura výdajů od roku 2013 do roku 2020. Výdaje státního rozpočtu podobně jako jeho příjmy během analyzovaného období převážně rostly, a to zejména ve druhé části sledovaných let. Zatímco na straně příjmové ekonomický růst přímo ovlivňuje celkovou výši inkasa, zejména pak daňových příjmů, na výdajové straně se více projevují záměry a politická rozhodnutí úřadující vlády. Vláda může využít ekonomického růstu k úspoře na slabší ekonomická období nebo některé výdaje (například sociální) navýší. Druhá varianta v konečném důsledku znamená růst mandatorních (popřípadě quasi mandatorních) výdajů státního rozpočtu, které se od roku 2013 zvýšily o 349,5 mld. Kč na hodnotu 1 237,7 mld. Kč. V roce 2020 podíl mandatorních a quasi mandatorních výdajů na celkových příjmech tvořil 83,9 %, tudíž pouze 16,1 % z celkových příjmů mohlo být použito v reakci na špatný stav ekonomiky. Vysoký podíl povinných výdajů dramaticky snižuje možnost vlády fiskálně reagovat na pokles ekonomiky, aniž by musela výrazně navyšovat deficit státního rozpočtu.⁸¹

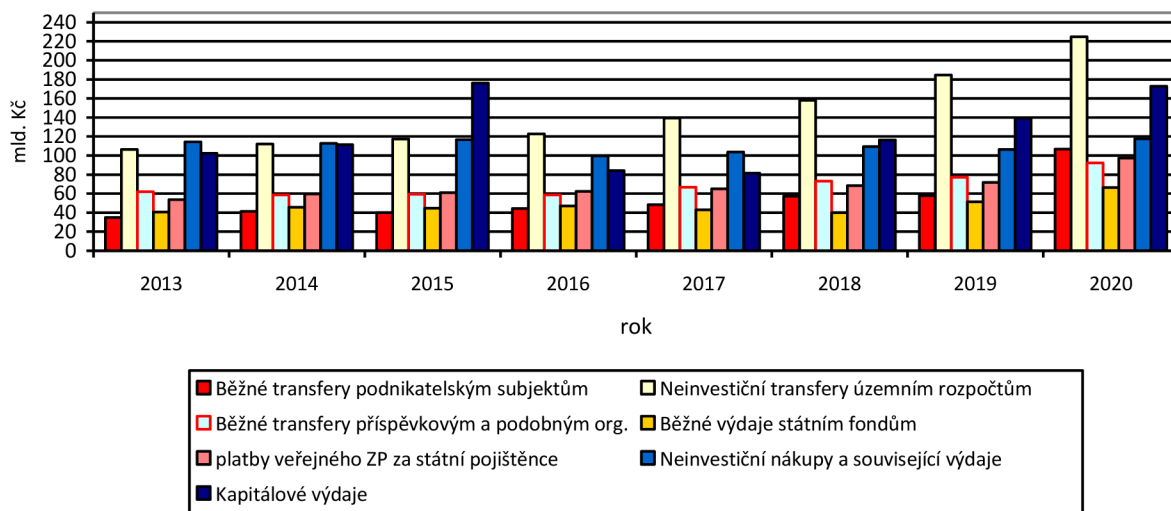
S tímto roustoucím podílem mandatorních a quasi mandatorních výdajů úzce souvisejí sociální dávky, které jsou zobrazeny v Grafu 7, a za posledních pár let vykazují rapidní nárůst. Jedná se o výdaje, které nepodléhají vývoji ekonomiky, tedy rostou v období příznivé i nepříznivé ekonomické situace.

V roce 2016 nastal velký nárůst kapitálových výdajů. Na tomto růstu se podílely výdaje na spolufinancování společných programů EU a ČR ve výši 145,6 mld. Kč, což bylo o 57,5 mld. Kč více než v roce 2014. Největší podíl na čerpání měly zejména výdaje v rámci operačního programu doprava, životní prostředí, podnikání a inovace, regionální operační program, integrovaný operační program a operační program výzkum a vývoj pro inovace.⁸² Pokud však tento výkyv vyjmemme z analýzy, mají kapitálové výdaje v první části časového období klesající tendenci, byť od roku 2015 začal sílit ekonomický růst. Není tedy překvapivé, že v roce 2016 státní rozpočet skončil v rekordním přebytku 61,8 mld. Kč.

⁸¹ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. *Vývoj mandatorních výdajů*. [online].

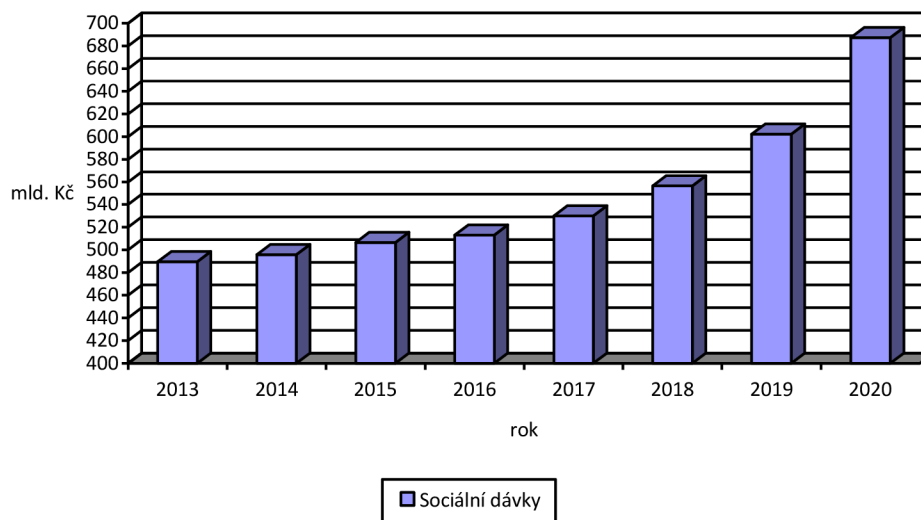
⁸² Ministerstvo financí. *Schodek státního rozpočtu za rok 2015 je o 37 mld. nižší než plánovaný*. [online].

Graf 6: Vývoj struktury výdajů (mld. Kč)

Zdroj: Ministerstvo financí, online, [16-11-2021] – vlastní zpracování

Graf 7: Vývoj výdajů na sociální dávky (mld. Kč)

Zdroj: Ministerstvo financí, online, [16-11-2021] – vlastní zpracování

V roce 2020 výdajová stránka dosáhla nižší úrovně, než se původně plánovalo – 97,8 % rozpočtu po změnách. I přesto došlo k velmi vysokému meziročnímu zvýšení, a to o 291,2 mld. Kč.⁸³ Meziroční změnu zobrazuje Tabulka 5.

Tabulka 5: Výdaje státního rozpočtu za rok 2019 a 2020 (mld. Kč)

	2019	2020
Platy	143,73	150,15
Neinvestiční transfery soukromoprávním subjektům	77,32	128,72
Neinvestiční transfery veřejným rozpočtům ústřední úrovně	123,16	163,66
Neinvestiční transfery veřejným rozpočtům územní úrovně	184,55	224,62
Neinvestiční transfery příspěvkovým a podobným organizacím	76,76	91,87
Sociální dávky	602,08	687,32
Jiné neinvestiční výdaje	205	223,9
Investice	139,14	172,69
Celkem	1551,74	1842,93

Zdroj: Ministerstvo financí, online, [06-01-2021] – vlastní zpracování

Největší nárůst zaznamenaly sociální dávky, a to o více než 85 mld. Kč. Došlo k valorizaci důchodů, následoval jednorázový příspěvek ke starobním důchodům ve výši 15 mld. Kč, k navýšení rodičovského příspěvku nebo příspěvku na péči a vzrostla výplata nemocenského pojištění. Další významnou položkou na straně výdajů jsou běžné transfery podnikatelským subjektům, které zaznamenaly nárůst oproti loňskému roku o 51 mld. Kč. Tato částka byla navýšena převážně v důsledku podpůrných programů Antivirus A a B, dále pak COVID Nájemné, COVID Ubytování a ošetřovné pro OSVČ.⁸⁴

⁸³ Tamtéž

⁸⁴ Ministerstvo financí. *Plnění státního rozpočtu ČR za leden až prosinec*. [online].

4.3.1 Výdaje podle resortů

Hlavní novelizované změny v roce 2020, které nastaly v rámci resortů, se týkaly především Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva vnitra, Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva pro místní rozvoj. Vývoj výdajů od roku 2010 zaznamenávají Grafy 8, 9 a 10.

Posílení výdajů Ministerstva práce a sociálních věcí nastalo zejména v těchto oblastech: programy Antivirus A a B (12 mld. Kč), dotace na sociální služby (5,2 mld. Kč) a výstavba zařízení sociálních služeb v regionech (400 mil. Kč). Ministerstvu pro místní rozvoj byly posíleny prostředky na podporu lázeňství ve výši 1 mld. Kč a dále potom o 4,3 mld. Kč na výdaje, které přímo nesouvisely v koronavirovou krizi.⁸⁵

Největší změny však nastaly v kapitole Všeobecná pokladní správa, která se musela navýšit o příspěvky obcím na zmírnění dopadu poklesu daňových příjmů v hodnotě 12,8 mld. Kč, o prostředky na podporu podnikání ve výši 10 mld. Kč a na podporu veřejného sektoru ve výši také 10 mld. Kč. Dále byla zvýšena vládní rozpočtová rezerva o 36,1 mld. Kč. Tato navýšení dosáhla celkové hodnoty 68,9 mld. Kč. V této kapitole bylo ještě čerpáno 3,1 mld. Kč na financování oprav a modernizací škol a školek v obcích do 3 000 obyvatel a 660 milionů Kč na podporu výstavby, obnovy a provozování komunální infrastruktury pro stejně velké obce.⁸⁶

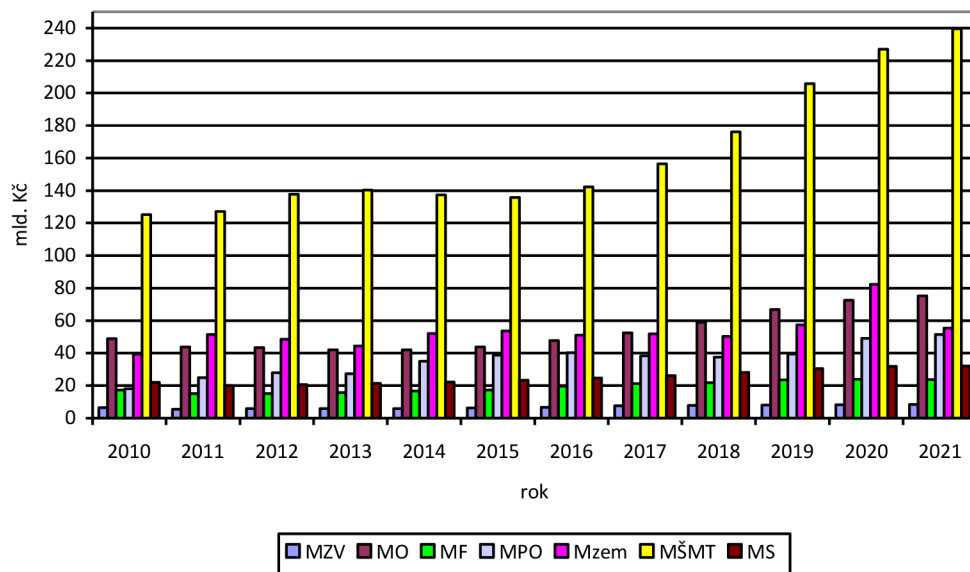
Posílení výdajů však nastalo i u Ministerstva životního prostředí, a to o 2 mld. Kč na financování projektů, dále potom u Ministerstva dopravy o 20 mld. Kč na výstavbu a modernizace železnic, silnic a dálnic. Výdaje se také navýšily u Ministerstva zemědělství o 12,9 mld. Kč na zmírnění dopadu kůrovcové kalamity, rozvoje venkova a boj se suchem. Ministerstvo kultury zvýšilo investice do materiálně technické základny státních kulturních zařízení o 1 mld. Kč. Ministerstvo vnitra posílilo výdaje na sociální dávky o 750 mil. Kč s ohledem na zvýšený počet ukončení služebního poměru příslušníků bezpečnostních sborů a vysokému počtu nově přiznávaných výsluhových příspěvků. Správa státních hmotných rezerv byla navýšena o 400 mil. Kč za účelem zvýšení potravinové bezpečnosti ČR.⁸⁷

⁸⁵ Ministerstvo financí. *Novela zákona o státním rozpočtu na rok 2020*. [online].

⁸⁶ Tamtéž

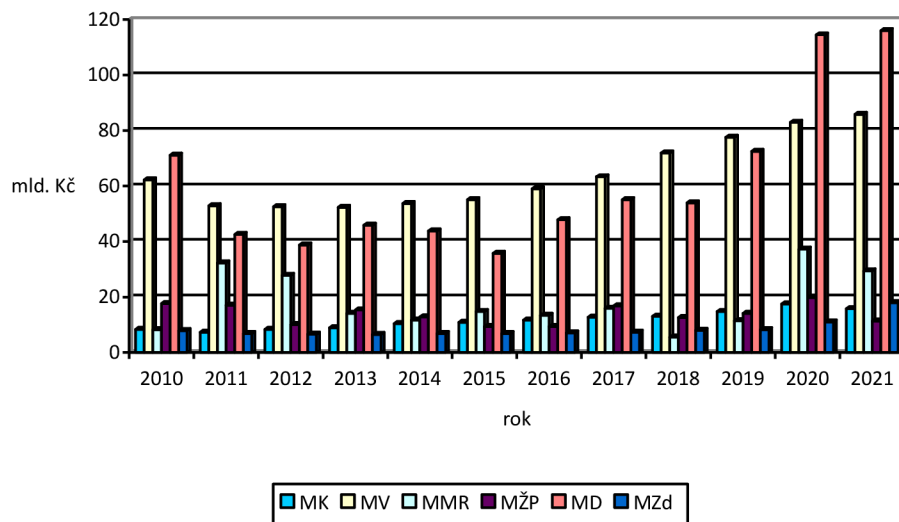
⁸⁷ Ministerstvo financí. *Novela zákona o státním rozpočtu na rok 2020*. [online].

Graf 8: Výdaje podle resortů (mld. Kč)

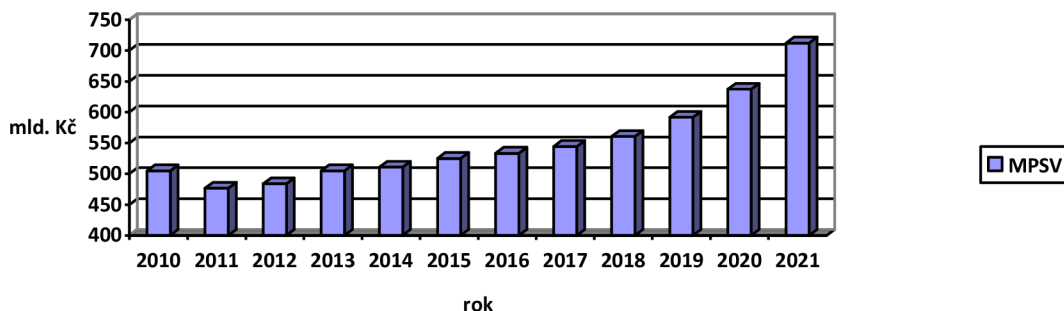
Zdroj: Ministerstvo financí, online, [16-11-2021] – vlastní zpracování

Graf 9: Výdaje podle resortů (mld. Kč)

Zdroj: Ministerstvo financí, online, [16-11-2021] – vlastní zpracování

Graf 10: Výdaje Ministerstva práce a sociálních věcí (mld. Kč)

Zdroj: Ministerstvo financí, online, [16-11-2021] – vlastní zpracování

Pravděpodobně největší pozornost v grafech poutá Ministerstvo práce a sociálních věcí, jehož výdaje kontinuálně rostou již od roku 2011. Rozdíl mezi roky 2010 a 2011 byl způsoben škrty ve výdajích, které nastaly kvůli rekordnímu deficitu státního rozpočtu po celosvětové finanční krizi. Rychlý nárůst výdajů můžeme také sledovat u Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, kde od roku 2015 výdaje narostly o 103,75 mld. Kč. Výdaje Ministerstva vnitra v letech 2011 až 2015 byly velmi podobné, a od roku 2016 se začaly postupně navyšovat kvůli rostoucím platům a investicím. Dále můžeme vidět lehký nárůst výdajů po celou dobu sledovaného období u Ministerstva průmyslu a obchodu. Největší nárůst nastal mezi roky 2019 a 2020. Zvýšené nároky na rozpočet se projevily v oblasti IT a výpočetní techniky, kde docházelo k úpravám informačních systémů vyvolaných potřebou administrace nových dotačních programů podpory COVID, zajištění práce z domova co největšího počtu zaměstnanců a zajištění linky pomoci.⁸⁸

Naopak téměř neměnné výdaje mají Ministerstvo financí, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo kultury a Ministerstvo obchodu. Podobně je na tom také Ministerstvo životního prostředí, které má pouze drobné meziroční změny. Do roku 2020 na tom bylo stejně i Ministerstvo zdravotnictví, kterému se výdaje měnily přibližně o 0,5 mld. Kč ročně. Koncem roku 2019 byly schválené výdaje pro Ministerstvo zdravotnictví ve výši 11 mld. Kč a skutečné výdaje k poslednímu dni roku 2020 byly 32,06 mld. Kč. Z tohoto rozdílu tvoří největší položku lůžková péče ve výši 9,9 mld. Kč a dále potom oddlužení

⁸⁸ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Roční zpráva MPO za rok 2020*. [online].

nemocnic ve výši 6,6 mld. Kč. Ochráné pomůcky, zdravotnická technika a vakcíny vyšly Ministerstvo zdravotnictví celkem na 3,2 mld. Kč.⁸⁹

4.4 Výdaje spojené s koronavirovou krizí

V průběhu roku 2020 došlo k velkému nárůstu deficitu sektoru veřejných institucí, nejen kvůli šíření viru SARS-CoV-2. Odborníci koronavirovou krizí popisují jako zesilovač problémů, kterými Česká republika v oblasti nakládání s veřejnými prostředky trpí dlouhodobě.⁹⁰

Mimo opatření, která přímo souvisela s epidemií, vláda přijala i jiná opatření, která ovlivní veřejné finance ve střednědobém až dlouhodobém horizontu. Jedním z nich je snížení daně z příjmu fyzických osob, u které došlo ke zrušení zdaňování pojistného placeného zaměstnavatelem a nárůstu základní slevy na poplatníka, která je ve výši 2 320 Kč měsíčně.⁹¹

Dle výpočtů Ministerstva financí v boji proti koronaviru Česká republika vynaložila v roce 2020 z veřejných rozpočtů 283,2 mld. Kč. Největší položku v těchto výdajích tvořila přímá pomoc v podobě programu Antivirus, který byl schválen v březnu 2020. Úkolem tohoto programu bylo ochránit pracovní místa prostřednictvím kompenzace mzdových nákladů zaměstnavatelům, jimž zaměstnancům byla nařízena karanténa nebo museli částečně či úplně omezit provoz. Program byl dále rozšířen o prominutí pojistného na sociální zabezpečení placeného zaměstnavatelem. Jednotlivé částky zobrazuje Tabulka 6.

⁸⁹ Ministerstvo zdravotnictví. *Návrh-SZÚ-2020*. [online].

⁹⁰ Nejvyšší kontrolní úřad. *Výroční zpráva o činnosti NKÚ za rok 2020*. [online].

⁹¹ Úřad Národní rozpočtové rady. *Výroční zpráva za rok 2020*. [online].

Tabulka 6: Státní účet za covid-19 v roce 2020

Název opatření	Částka v mld. Kč
Program Antivirus (A, A plus +B + C)	37
Kompenzační bonusy pro OSVČ, malé firmy, DPP, DPČ	24,4
Zrušení minimálních záloh pro OSVČ na sociálním a zdravotním pojištění	14,3
Jednorázový příspěvek - rouškovné	15
Ostatní (podpora sportu, kultury, cestovního ruchu, zemědělství, dopravců, atd.)	7,7
Zrušení daně nabytí nemovitých věcí	11,1
Ošetrovné pro zaměstnance a OSVČ	12
Více peněz na odměny pro pracovníky v sociálních službách	3,3
Program COVID - Nájemné	4,1
Programy MPO a Technologické agentury na inovativní řešení v boji s covidem-19	0,2
Zavedení zpětného působení daňové ztráty (loss carryback)	0,1
Výdaje ve zdravotnictví (ochranné pomůcky, oddlužení nemocnic, zvýšení plateb za státního pojištěnce, platy atd.)	54,8
Odklad záloh daní celkem	35
Podpořené úvěry celkem (covid I, II, III, atd.)	64,2
Celkový účet	283,2

Zdroj: Ministerstvo financí, online, [18-6-2021] – vlastní zpracování

Nejvyšší kontrolní úřad však Ministerstvu financí oponuje a s jeho pokladním plněním nesouhlasí. Nesouhlasí s položkami, které byly do státního účtu za covid-19 zahrnuty. Ve své výroční zprávě úřad uvedl, že například jednorázový příspěvek ke starobním důchodům a oddlužení nemocnic přímo s koronavirovou krizí nesouvisely. Dle

NKÚ jsou výdaje spojené s bojem proti pandemii ve výši 102,1 mld. Kč. Úřad se odkazuje na informace z veřejně dostupného portálu MONITOR – Státní pokladna, který dává přístup k rozpočtovým a účetním informacím ze všech úrovní státní správy a samosprávy.⁹²

S tímto výrokem se také shoduje *Úřad národní rozpočtové rady*, který tvrdí, že *v rámci jednorázových opatření však byly realizovány i výdaje a úpravy daní, které s krizí covid-19 nesouvisí (např. jednorázový příspěvek důchodcům ve výši 15 mld. Kč nebo zrušení daně z nabytí nemovitých věcí)*. Dle jejich propočtů je však celkový účet za covid-19 odlišný než jak ho stanovily předchozí dvě instituce. Celkový účet za covid v roce 2020 uvádí ve výši 216,5 mld. Kč. Přímá opatření na podporu firem a domácností tvoří necelou polovinu, a to ve výši 137,8 mld. Kč.⁹³

Pro účely této diplomové práce se bude pracovat s částkou publikovanou Ministerstvem financí sníženou o následující položky – zrušení daně z nabytí nemovitých věcí, jednorázový příspěvek důchodcům a oddlužení nemocnic. Poskytnutá pomoc státu za rok 2020 upravená o výše uvedené položky činí 250,5 mld. Kč. Z celkového čerpání výdajů státního rozpočtu ve výši 1842,9 mld. Kč se jednalo o 13,59 %.

Tabulka 7: Celkový účet za covid podle jednotlivých institucí (mld. Kč)

Instituce	Celkový účet za covid
Ministerstvo financí	283,2
Nejvyšší kontrolní úřad	102,1
Úřad národní rozpočtové rady	216,5

Zdroj: vlastní zpracování

4.5 Budoucí vývoj veřejných financí

Jak již bylo v předchozí kapitole řečeno – za zvýšení schodku státního rozpočtu nemůže jenom pandemie onemocnění Covid-19. Opatření, která byla zavedena a zatěžovala veřejné finance, jsou pouze dočasná a většina z nich je jednorázového charakteru. Byly však schválené trvalé změny, které se na veřejných financích projeví již

⁹² Nejvyšší kontrolní úřad. *Výroční zpráva o činnosti NKÚ za rok 2020*. [online].

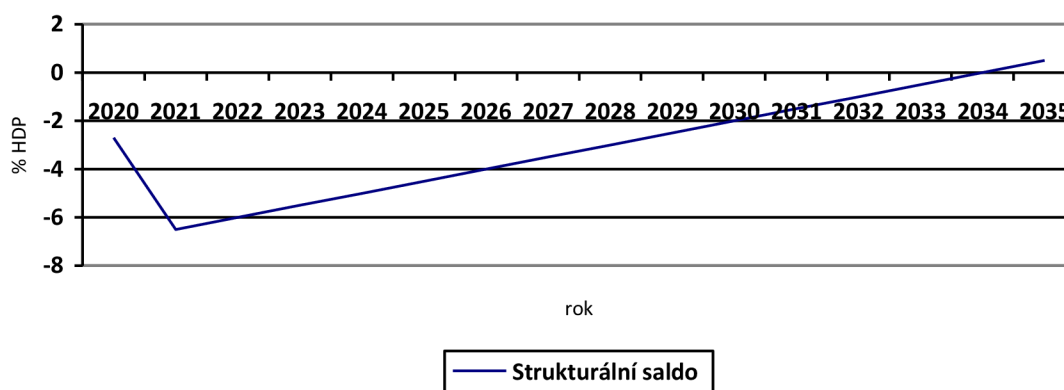
⁹³ Úřad Národní rozpočtové rady. *Výroční zpráva za rok 2020*. [online].

ve střednědobém horizontu. Jedná se především o snížení daně z příjmů fyzických osob a zrušení daně z nabytí nemovitosti. Dále bylo schváleno daňové zvýhodnění na druhé, třetí a každé další dítě. Odhad dopadu daňové slevy na státní rozpočet je aktuálně ve výši 2,5 – 2,7 mld. Kč.

Budoucí vývoj veřejných financí také ovlivní jejich nízká konsolidace, která počítá s meziročním zlepšováním pouze o 0,5 % HDP ročně. Při propadu strukturálního deficitu⁹⁴ na odhadovaných 6,5 % HDP v roce 2021 bychom se s touto konsolidací dostali zpět na hranici strukturálního deficitu dle původního znění zákona ve výši – 1 % až přibližně na začátku 30. let, pokud by nedošlo k dalším ekonomickým šokům.⁹⁵ Tento vývoj zaznamenává Graf 11.

Je pravděpodobné, že budou muset nastat úpravy i na straně příjmů, jelikož výpadek v takové výši nebude možné pokrýt pouze redukcí výdajů.

Graf 11: Strukturální saldo sektoru veřejných financí (% HDP)

Z

droj: Národní rozpočtová rada, online, [28-6-2021] – vlastní zpracování

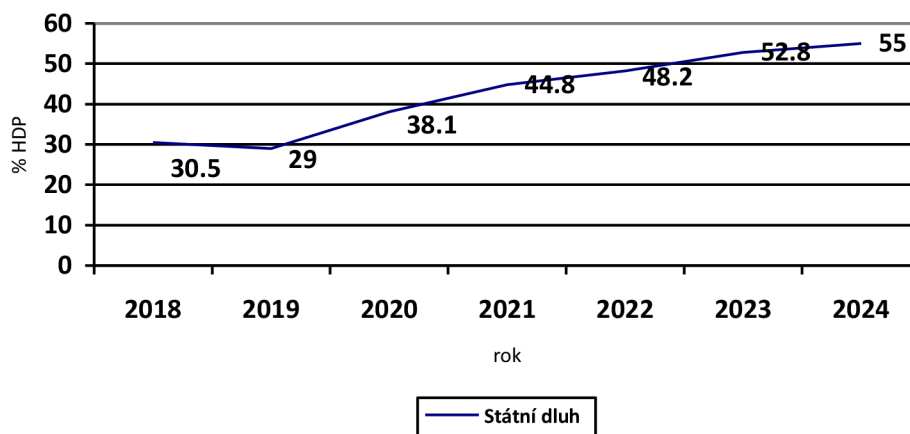
Výše zmíněné vládní kroky, které nerespektovaly strukturální bilanci, spolu s nedostatečnou konsolidací povedou veřejné finance do dalšího prohloubení jejich

⁹⁴ Cyklicky očištěný deficit. Strukturální saldo nebere v potaz cyklický vývoj ekonomiky. Ukazuje, jak by se veřejné finance vyvíjely, pokud by ekonomika běžela na optimální úrovni.

⁹⁵ Národní rozpočtová rada. *Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí*. [online].

deficitu. Podle projekce Národní rozpočtové rady z června 2021 deficit veřejných financí již v roce 2024 dosáhne 55 % HDP, což znamená, že narazí na tzv. dluhovou brzdu.⁹⁶

Graf 12: Dluh sektoru veřejných institucí (% HDP)

Zdroj: Národní rozpočtová rada, online, [28-6-2021] – vlastní zpracování

Dluhová brzda je nástroj, který zabrání vládě, aby zemi dále zadlužovala. Pokud by došlo k jejímu spuštění, je vláda povinna předložit sněmovně taková opatření, která povedou ke snížení zadluženosti nižší než 55 % HDP.⁹⁷ Jde především o předložení návrhu vyrovnaného nebo přebytkového státního rozpočtu a fondů. Pravidlo je součástí zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, který byl přijat do právního řádu ČR v únoru 2017.⁹⁸ Nejedná se ale o ústavní zákon a je pouze na vůli dané vlády tento strop dodržovat. Pokud vládne většinová vláda je pro ni relativně jednoduché brzdu posunout na vyšší úroveň nebo ji zcela zrušit.

V příštích letech Ministerstvo financí počítá s následujícími schodky státního rozpočtu, které zobrazuje Tabulka 8. V návrhu pro rok 2022 ministerstvo počítá s nárůstem příjmů o 100 mld. Kč a s nižšími výdaji přibližně o 10 mld. Kč. Celkové příjmy by měly dosahovat výše 1 485,7 mld. Kč a výdaje 1 875,7 mld. Kč.

⁹⁶ Tamtéž

⁹⁷ Finance pro radost. *Co je to dluhová brzda?* [online].

⁹⁸ Ministerstvo financí. *ČR již zavedla dluhovou brzdu do svého právního systému.* [online].

Tabulka 8: Návrh státního rozpočtu pro roky 2021 až 2024

Rok	mld. Kč
2021 ⁹⁹	500
2022 ¹⁰⁰	376,6
2023	370
2024	343

Zdroj: Ministerstvo financí, online, [18-6-2021] – vlastní zpracování

Z dlouhodobého hlediska se veřejné finance potýkají s problémem důchodového systému, který není připravený na demografickou změnu. Změna se týká především nízké porodnosti a stoupající naděje na dožití, což povede k většímu počtu osob starších 65 let.¹⁰¹ Přitom demografický vývoj je klíčovým parametrem dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí. Má významný vliv na výdajovou i příjmovou stranu veřejných rozpočtů (výdaje na důchody, zdravotnictví, školství, sociální dávky).

Z Obrázku 2 je patrné, že koronavirová krize tento dlouhodobý problém nijak výrazně neovlivnila, jelikož projekce z roku 2018 a 2021 se významně neliší.

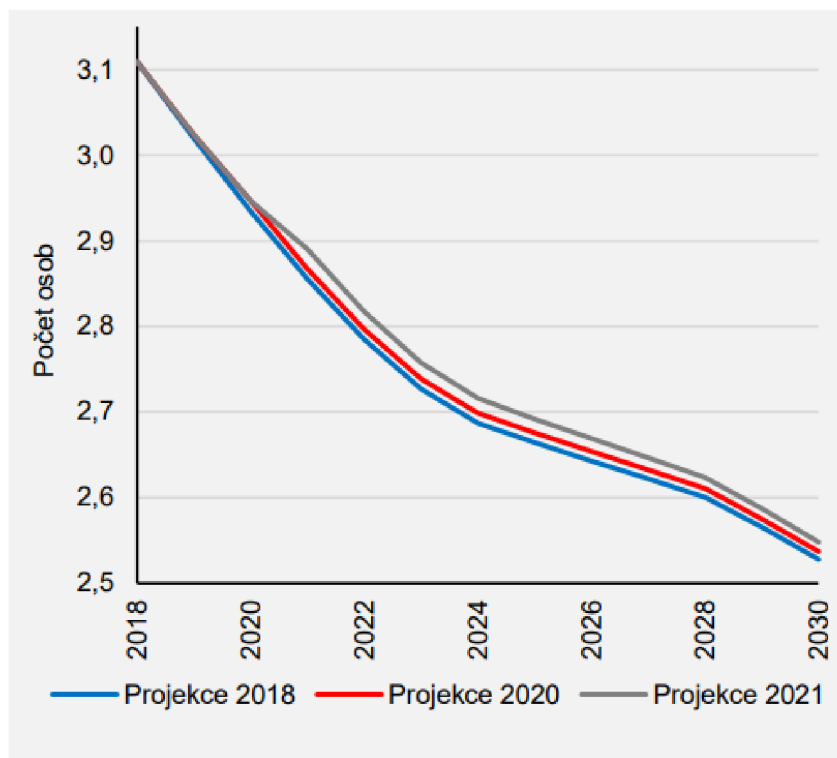
⁹⁹ Již schválený státní rozpočet

¹⁰⁰ Již schválený státní rozpočet

¹⁰¹ Lidé ve starobním důchodu pobírající sociální transfery z veřejných rozpočtů

¹⁰² Národní rozpočtová rada. *Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí*. [online].

Obrázek 2: Počet osob ve věku 21 - 64 let připadající na jednu osobu starší 65 let

Zdroj: Národní rozpočtová rada, online, [28-6-2021]

4.6 Ratingové hodnocení zemí EU po koronavirové krizi

V momentálně zhoršené ekonomické situaci je pro zemi také důležitý vývoj ratingového hodnocení. Ten investorům říká, jak je daná země bonitní.

Naakumulování dluhu by znamenalo jeho složitější obsluhování, a to nejen z pohledu jeho absolutní výše, ale také z pohledu růstu rizika vnímaného věřiteli. Financování pandemických schodků se může prodražit kvůli možným rostoucím úrokům, které by investoři požadovali za půjčku České republiky formou vládních dluhopisů. Náklady dluhové služby jsou výdaje, které se zaplatit musí. Následující Tabulka 9 zobrazuje, na kolik vyšla státní rozpočet obsluha státního dluhu v předchozích letech společně se střednědobým výhledem.

Tabulka 9: Výdaje na obsluhu státního dluhu

Rok	Mld. Kč
2016	40,4
2017	39,4
2018	40,6
2019	39,4
2020	39,9
2021	52,9
2022 ¹⁰³	49,6
2023 ¹⁰⁴	51,6

Zdroj: Ministerstvo financí, online, [21-6-2021] – vlastní zpracování

I přes to, že se Česká republika nachází v nepříznivé ekonomické situaci, všechny ratingové agentury potvrdily její hodnocení z předchozích let. Chválí stabilní fiskální a monetární politiku, silný institucionální rámec a dobrou pozici českých veřejných financí z hlediska míry zadlužení.¹⁰⁵

Agentura Moodys ve své zprávě říká, že v následujících dvou letech není pravděpodobné, že se ratingové hodnocení České republiky zlepší. Dále upozorňuje na potřebu komplexní reformy systému sociálního zabezpečení včetně starobních důchodů, zdravotnictví a dlouhodobé péče, které představují nárůst výdajů souvisejících se stářím. Zajištění těchto reforem by mohlo vést ke zvýšení ratingu.¹⁰⁶

Naopak ke snížení ratingu by mohlo dojít v případě, že se nestanoví a nezrealizuje strategie snižování fiskálních deficitů a stabilizace nebo snížení zátěže státního dluhu. Fiskální zhoršení nad současná očekávání by mohlo znamenat změnu výhledu ze stabilního na negativní.¹⁰⁷

¹⁰³ Střednědobý výhled

¹⁰⁴ Střednědobý výhled

¹⁰⁵ Ministerstvo financí. *Ratingové agentury potvrzují vynikající rating ČR*. [online].

¹⁰⁶ Moody's. *Moody's affirms the Czech Republic's Aa3 ratings and maintains stable*. [online].

¹⁰⁷ Tamtéž

Tabulka 10: Ratingové hodnocení ČR

	2018			2021		
	<i>Moody's</i>	<i>S&P</i>	<i>Fitch</i>	<i>Moody's</i>	<i>S&P</i>	<i>Fitch</i>
ČR	A1	AA-	AA-	Aa3	AA-	AA-

Zdroj: Česká národní banka, online, [30-4-2021] – vlastní zpracování

Příloha ukazuje, jak se ratingové hodnocení zemí EU změnilo za poslední 3 roky (viz. příloha 1). Země spadající do investičního stupně jsou označeny zelenou barvou a země ve spekulativním stupni jsou červené. Dále jsou pak zaznamenány změny mezi roky 2018 a 2020 pomocí tučného písma.

Změnu v ratingovém hodnocení lze vidět u Itálie, Irska, Řecka, Portugalska, Španělska, České republiky, Litvy, Lotyšska, Maďarska, Malty, Polska, Slovenska, Slovinska, Bulharska a Chorvatska.

Jediná negativní změna je zobrazena u Itálie, kdy agentura Fitch změnila své hodnocení z BBB na BBB-. Nachází se v investičním stupni a představuje mírné kreditní riziko, což znamená, že země má stále dostatečnou schopnost dostát svým závazkům, ale situace se může zhoršit.

Nejhůře hodnocené je Řecko, které je všemi agenturami zařazeno do spekulativního stupně a představuje významné kreditní riziko. To pro investory znamená, že dlužník čelí nepříznivým podmínkám a je obtížné předpovídat budoucí vývoj. Řecko však zároveň ukazuje největší pozitivní změnu – až 3 příčky na ratingové stupnici u agentury Moody's, 2 příčky u S&P a 1 příčku u agentury Fitch.

4.7 Vývoj státních rozpočtů zemí EU

Tato kapitola pojednává o tom, v jakém stavu byly finance jednotlivých zemí Evropské unie před koronavirovou krizí, jak se následně změnila a jakými částkami jednotlivé země své ekonomiky podpořily.

V příloze můžeme vidět, že největší propad ve státním rozpočtu zaznamenalo Rumunsko (viz. příloha 2), jehož rozdíl státního deficitu mezi roky 2019 a 2020 činí 13,6 % HDP. Dále největší propad zaznamenalo Řecko (10,8 %) a Malta (10,5 %).

Rumunsko zaznamenalo nejvyšší nárůst výdajů na straně sociálního zabezpečení, dále pak mezd a veřejných investic. Příjmovou stranu nejvíce ovlivnil propad čistých

přímých zahraničních investic, které se propadly o více jak polovinu. Veřejný dluh se tento rok zvýšil o 5 % na 40,2 % HDP.¹⁰⁸

Rumunská vláda se zaměřuje na snížení rozpočtového schodku pomocí zmrazení veřejných mezd a náhrad, snižováním dotací na dopravu pro studenty a nahrazením proplacených přesčasů za dny dovolené navíc pro státní zaměstnance. Vláda předpokládá pokles rozpočtového deficitu na 5,8 % HPD v roce 2022; 4,4 % v roce 2023 a 2,9 % HDP v roce 2024. Touto konsolidací by se Rumunsko vrátilo k cílovému schodku HDP pod 3 %, který je stanoven v Maastrichtské smlouvě, ve zmíněném roce 2024.¹⁰⁹

Od roku 2010 Řecko čelilo fiskální a hospodářské krizi, rok 2020 měl být stěžejní pro velký hospodářský růst. Koronavirová krize však tento plán překazila a silně zasáhla řeckou ekonomiku, závislou na službách v cestovním ruchu, které se podílí zhruba čtvrtinou na jeho HDP. Řecko je tak opět závislé na prostředcích z Evropské unie, od které má získat 31 mld. EUR (18,2 dotace a 12,7 půjčky) na restart ekonomiky. Podmínkou bylo předložení reformního programu a Plánu na podporu oživení a odolnosti, který stojí na 4 pilířích: zelená transformace; digitální transformace; zaměstnanost, profesní specializace, sociální koheze; soukromé investice a reformní transformace. Evropská komise vyhodnotila plán Řecka jako velmi propracovaný a nadějný. Země předpokládá významnější konsolidaci rozpočtu a snížení jeho schodku v roce 2022 na hodnotu 3 % HDP.¹¹⁰

Stejně jako v Řecku je maltská ekonomika hnaná sektorem služeb a mezi přední odvětví se řadí cestovní ruch. V průběhu roku 2020 maltská vláda představila balíček opatření na podporu zasaženého hospodářství. Mezi klíčová opatření patří: příplatek ke mzdám, odklady daní, snížení daně z nemovitosti a kolkovného, pomoc při platbách nájemného a plateb za elektřinu pro podniky, vrácení peněz za přístavní poplatky a poplatky za vypouštění kontejnerů.¹¹¹

Podle maltské vlády a Maltské centrální banky se ekonomika začne v roce 2021 zotavovat a banka odhaduje růst HDP o 5 % v roce 2021, v roce 2022 o 5,5 % a v roce

¹⁰⁸ OPATŘIL, R. Kurzy.cz. [online].

¹⁰⁹ CzechTrade. Businessinfo.cz. [online].

¹¹⁰ Tamtéž

¹¹¹ AZZOPARDI R., CALLEJA BORG J., TEUMA J. *Supplementary budget highlights Covid-19 Malta*. [online].

2023 o 4,7 %. Saldo veřejných financí by mělo zůstat v deficitu a snížit se na 3,9 % HDP v roce 2023.¹¹²

Turistický průmysl byl zasažen téměř ve všech zemích Evropské unie a tržby rapidně klesly (v Řecku klesly meziročně až o tři čtvrtiny.¹¹³). Podle Eurostatu od ledna do srpna 2020 činil počet nocí strávených v ubytovacích zařízeních pro turisty v EU, jako jsou hotely, rekreační ubytování a kempy, 1,1 miliardy, což je od ledna do srpna 2019 pokles o 50 %. V letním období došlo pouze k částečnému oživení, přičemž v červnu došlo k poklesu o 71 %, v červenci o 42 % a v srpnu o 32 %. V období od července do srpna 2020 se počet nocí strávených v ubytovacích zařízeních pro turisty ve srovnání se stejným obdobím roku 2019 snížil o 37 %.¹¹⁴

Díky exportním aktivitám mezinárodních firem se specializací na sektor zdravotnictví a pharma zaznamenalo Irsko nejmenší rozdíl rozpočtové bilance mezi roky 2019 a 2020. Rozpočet byl nejvíce zatížen programem kurzabeit ve výši 12 mld. eur. Vláda má v plánu podpořit ekonomický restart investicemi do infrastruktury, a právě ty spolu se silným exportem a růstem domácí spotřeby by měly mít za následek růst HDP v roce 2021 o 3,4 %.¹¹⁵

Druhý nejmenší rozdíl rozpočtové bilance mezi roky 2019 a 2020 zaznamenalo Švédsko, jehož rozpočtový přebytek v roce 2019 činil 0,6 % HDP a rok 2020 se dostal do rozpočtového deficitu na hodnotu 3,1 % HDP.

Kompensace, které švédská vláda schválila, vyšly stát na přibližně 389 miliar SEK, což odpovídá 15 % celkových veřejných výdajů za jeden rok. Kompensace byly určeny pro podniky, domácnosti i veřejný sektor. Největší položku v těchto výdajích tvořila krátkodobá nezaměstnanost, která byla kompenzovaná a zatížila rozpočet v hodnotě 52 miliard SEK. Další položkou v balíčku kompenzací je snížení příspěvku zaměstnavatele a převzetí odpovědnosti za nemocenskou. Dále byly poskytnuty úvěrové záruky a odklady

¹¹² CzechTrade. Businessinfo.cz. [online].

¹¹³ Zpravy.aktualne.cz. [online].

¹¹⁴ Eurostat. *Partial recovery in tourism nights in summer 2020*. [online].

¹¹⁵ CzechTrade. Businessinfo.cz. [online].

daní.¹¹⁶Od roku 2022 švédská vláda opět počítá s rozpočtovým přebytkem ve výši 53 miliard SEK, v roce 2023 116 miliard SEK a v roce 2024 78 miliard SEK.¹¹⁷

V příloze lze nalézt mezinárodní srovnání odhadu salda veřejných financí dle metodiky Mezinárodního měnového fondu do roku 2026 (viz. příloha 3). Je zde vidět, že v roce 2019 většina zemí hospodařila s přebytkovým státním rozpočtem vůči HDP. Mezi tyto země se řadí Česká republika, Dánsko, Chorvatsko, Irsko, Kypr, Litva, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovinsko a Švédsko. V následujícím krizovém roce se deficit státního rozpočtu u některých zemích propadl až o 10 % HDP. Dle metodiky Mezinárodního měnového fondu se mezi země s největším propadem řadí Řecko, Rakousko a Malta. Naopak nejmenší rozdíl zaznamenalo Bulharsko, Lotyšsko, Finsko a Švédsko. Podle odhadu MMF však v roce 2026 bude více jak polovina zemí hospodařit s téměř vyrovnaným státním rozpočtem. MMF predikuje největší snížení deficitu v letech 2021 – 2026 u **Rakouska, Řecka, Litvy a Malty**. A naopak u **České republiky a Estonska** predikuje nejpomalejší snížení deficitu.

V příloze lze najít výši a poměr přímé a nepřímé podpory států v Evropské unii (viz příloha 4). Pozorovat v krátkodobém horizontu reálné dopady nepřímých podpor na ekonomiku je ale momentálně těžce proveditelné, jelikož nepřímá podpora zahrnuje převážně garance a záruční programy ze strany státu, kdy se vyhrazené částky čerpají průběžně.

Největší objem přímé podpory v boji proti koronavirové krizi investovalo Řecko. Jednalo se o 13,7 % HDP. Z toho plyne, že Řecko vynaložilo největší objem peněz na podporu podniků a domácností s vidinou se dostat co nejdříve k cílovému schodku pod 3 % HDP, který je stanoven v Maastrichtské smlouvě. Dle odhadu MMF by se mu to mělo povést v roce 2022 (viz. příloha 3).

Rakousko také investovalo do ekonomiky poměrně vysoký objem peněz v podobě přímé podpory (11,7 %). Pokud tento objem porovnáme s odhadem MMF, tak lze konstatovat, že to byl z rakouské strany dobrý krok. V roce 2023 by se v Rakousku měl deficit státního rozpočtu dostat na úroveň 2,2 % HDP.

¹¹⁶ Ekonomifakta. *Support measures - the corona crisis*. [online].

¹¹⁷ Government Offices of Sweden. *Central government budget in figures*. [online].

Nejmenší objem přímé podpory investovalo Rumunsko, které i přes to zaznamenalo v rámci Evropské unie největší meziroční propad rozpočtové bilance ve výši 13,6 % HDP.

Druhý nejmenší objem přímé podpory investovalo Finsko, kterému se v době koronavirové pandemie vedlo lépe než ostatním zemím EU. Hlavním důvodem byly minimální restriktce obchodu, velká digitalizace společnosti, specifický systém dočasného propouštění a menší závislost na turismu.¹¹⁸

Česká republika investovala lehce podprůměrnou částku přímé podpory v porovnání s ostatními státy EU. Bohužel podle odhadu MMF ani v roce 2026 Česká republika nebude mít podíl deficitu státního rozpočtu na HDP pod 3 %, jak je uvedeno v Maastrichtské smlouvě.

4.7.1 Prostředky z EU

Představitelé Evropské unie se dohodli na zřízení mimořádného fondu Next Generation EU ve výši 750 miliard eur, který má členům pomoci s ekonomickými a sociálními dopady pandemie. Jeho prioritou je podpora oživení investic do digitální a ekologické transformace. Dále se rozhodlo posílit růst a podporovat občany, podniky a ekonomiku pomocí dlouhodobého rozpočtu (2021 – 2027). Celkové prostředky rozpočtu činí 1 074,3 miliard eur. Již dříve byly schváleny peníze pro pracovníky, podniky a členské státy ve výši 540 miliard eur. Celková finanční kapacita Evropské unie na podporu oživení je 2 364,3 miliardy eur.¹¹⁹

Evropská centrální banka poskytuje dalších 1 350 miliard eur v rámci svého programu nákupu dluhopisů na pomoc vládám během krize.¹²⁰

Finanční prostředky z fondu Next Generation EU budou poskytovány prostřednictvím 7 programů v podobě půjček (360 mld. eur) a grantů (390 mld. eur).¹²¹

¹¹⁸ CzechTrade. Businessinfo.cz. [online].

¹¹⁹ Evropská rada, Rada Evropské unie. *Plán na podporu oživení Evropy*. [online].

¹²⁰ Tamtéž

¹²¹ Tamtéž

5 Zhodnocení výsledků a doporučení

Státní rozpočet v roce 2020 skončil v deficitu 367,4 mld. Kč, což je o 338,9 mld. Kč více než v roce 2019. V procentech HDP se státní rozpočet v roce 2020 propadnul na hodnotu -6,5. Celkový účet za covid-19 v roce 2020 není zcela přesný, jelikož se na jeho výši Ministerstvo financí, Nejvyšší kontrolní úřad a Úřad národní rozpočtové rady nemohou shodnout. Pro účely této práce je pracováno s částkou 250,5 mld. Kč, která tvoří 13,59 % z celkových výdajů. Státní dluh v krizovém roce 2020 narostl na rekordní hodnotu 2 050 mld. Kč a výdaje na jeho obsluhu také narůstají. Velký meziroční propad státního rozpočtu vykazují i ostatní země Evropské unie – Rumunsko (13,6 % HDP), Řecko (10,8 % HDP), Malta (10,5 % HDP). Nejrychlejší snížení státního deficitu podle Mezinárodního měnového fondu je předpokládáno u Rakouska, Řecka, Litvy a Malty. U České republiky se očekává velmi pomalý návrat k původnímu saldu státního rozpočtu. Česká republika zároveň investovala podprůměrnou částku přímé podpory na podporu české ekonomiky v porovnání se státy Evropské unie. Největší objem přímé podpory investovalo Řecko (13,7 % HDP) a Rakousko (11,7 % HDP).

Bylo navrženo několik řešení ke snížení rozpočtového deficitu. Jeden z návrhů je hledat úspory v běžných výdajích státu, které tvořily 88,5 % jejich meziročního nárůstu. V situaci, ve které jsou momentálně veřejné finance, je důležité navyšovat příjmy občanů pouze v rámci základního schématu. Mělo by se primárně jednat o zmrazení růstu platů ve veřejném sektoru, které doposud rostly. Nedoporučuje ani plošné navyšování starobních důchodů nad rámec zákonné valorizace. Ideální varianta je individuální řešení - navýšení důchodů u lidí v hmotné nouzi, kterým by se tak zlepšila úroveň života. Toto plošné navyšování by v budoucích letech zatížilo státní rozpočet o 10 – 11 mld. Kč a reálnou pomoc by zaznamenali pouze nízkopříjmoví důchodci.

Zrušení superhrubé mzdy a daně z nabytí nemovosti v této době byla chyba. Státní rozpočet tímto krokem přišel o přibližně 150 mld. Kč. Je tedy zapotřebí daňová reforma. Momentálně hlavní daňové břemeno nesou nízko a středněpříjmoví zaměstnanci, proto je nutné daňovou reformu zavést spravedlivě. Také je nutné, aby se poměr daňových příjmů změnil – momentálně platy a spotřební daň tvoří 85 % daňových příjmů a ostatní daně pouze 15 %, což není obvyklé ve vyspělých státech. Další atypický poměr je nízké zdanění práce a poměrně vysoké pojistné.

Na výdajové stránce je doporučeno provést audit agend. Tento audit by zjistil, jaké činnosti státu jsou zbytečné nebo třeba nemají dostatečné výsledky a tudíž je na místě danou agendu spolu s pracovními místy zrušit. Agendy, které se potvrdí, že jsou přínosné a pro stát důležité, by se i tak měly průběžně kontrolovat a jejich činnost by se měla vyhodnocovat.

Velká pozornost v diplomové práci je kladena na rostoucí mandatorní výdaje, které způsobují komplikace v období ekonomického poklesu, tedy v době, kdy jejich podíl na celkových příjmech státního rozpočtu narůstá. Stát je v tomto případě velmi omezen, jelikož nemůže fiskálně stabilizovat ekonomiku, aniž by se musel za tímto účelem výrazně zadlužit. Jeden z největších problémů mandatorních výdajů je neustále zvětšující se sociální, především důchodový systém. Tato skutečnost je ovlivněna stárnoucí českou populací a růstem průměrného starobního důchodu v důsledku růstu průměrné hrubé měsíční mzdy, ale také chybějící politickou odvahou k přijetí výrazné systémové změny důchodového systému.

Dále by se stát měl snažit maximálně využít finance z Evropské unie, které má k dispozici na veřejné investice a tím pádem by šetřil národní zdroje.

Měl by být také kladen důraz na dodržování fiskálních pravidel a navržení přísnější konsolidační strategie. Konkrétně pravidlo strukturálního deficitu ve výši 1 % HDP bylo v roce 2020 porušeno dvakrát – duben a prosinec – a následoval propad strukturálního salda pro rok 2021 na 6,5 % HDP.

6 Závěr

Předkládaná diplomová práce měla za hlavní cíl zjistit dopad koronavirové nákazy na státní rozpočet České republiky v roce 2020 a následně jej porovnat s vybranými státy Evropské unie. Mezi dílčí cíle patřil popis vývoje struktury příjmů a výdajů, které s koronavirovou krizí souvisely, popis stavu veřejných financí a zmapování událostí, které koronavirové naze předcházely, jejich průběh a opatření, která byla zavedena. Oba cíle byly splněny.

Teoretická část primárně charakterizuje státní rozpočet (vznik, definice, druhy, formy financování, příjmy, výdaje, rozpočtové zásady, funkce státního rozpočtu) a následně popisuje jeho tvorbu. Další kapitola je mimo jiné věnována Ministerstvu financí, které je správcem státního rozpočtu. Pro kompletnost charakteristiky státního rozpočtu je znázorněn jeho vývoj od roku 2000 v podobě grafů, a následně je tento vývoj vztažen k vývoji státního dluhu, který se v krizovém roce dostal z 1 640 mld. Kč na hodnotu 2 050 mld. Kč. Druhá polovina teoretické části se zabývá opatřeními, která byla v souvislosti se šířením nemoci covid-19 zavedena a dále pak kompenzačními opatřeními, která výrazně ovlivnila státní rozpočet. V dalších kapitolách byly popsány novely Zákona o státním rozpočtu, které reagovaly na pokles daňových příjmů a navyšovaly výdaje státu. Na závěr této části byl vysvětlen pojem rating, superhrubá mzda a podrobnosti ohledně schválení státního rozpočtu na rok 2021.

Začátek praktické části obsahuje popis vývoje struktury příjmů, které po celou dobu sledovaného období každoročně rostly (kromě krizových let 2009 a 2020). Největšího meziročního růstu dosahovaly příjmy v druhé polovině sledovaného období, kdy byla Česká republika v období ekonomického růstu. Skutečný výsledek státního rozpočtu za rok 2020 byl lepší než se plánovalo. Za tento výsledek mohou z velké většiny příjmy, které byly o 110,7 mld. Kč vyšší. Celkově ale příjmy státního rozpočtu meziročně klesly o 47,7 mld. Kč. Největší propad ve výši 15,09 mld. Kč zaznamenala daň z příjmu právnických osob.

Výdaje státního rozpočtu podobně jako jeho příjmy během analyzovaného období převážně rostly, a to zejména ve druhé části sledovaných let. Na výdajové straně se projevují především záměry a politická rozhodnutí úřadující vlády. Vláda může využít ekonomického růstu k úspoře na slabší ekonomická období nebo některé výdaje (například sociální) navýšit. Druhá varianta v konečném důsledku znamená růst mandatorních

(popřípadě quasi mandatorních) výdajů státního rozpočtu, které se od roku 2013 zvýšily o 349,5 mld. Kč na hodnotu 1 237,7 mld. Kč. V roce 2020 podíl mandatorních a quasi mandatorních výdajů na celkových příjmech tvořil 83,9 %, tudíž pouze 16,1 % z celkových příjmů mohlo být použito v reakci na špatný stav ekonomiky. Vysoký podíl povinných výdajů dramaticky snižuje možnost vlády fiskálně reagovat na pokles ekonomiky, aniž by musela výrazně navyšovat deficit státního rozpočtu. S tímto rostoucím podílem mandatorních a quasi mandatorních výdajů úzce souvisejí sociální dávky, které za posledních pár let vykazují rapidní nárůst. Jedná se o výdaje, které přímo nesouvisejí s vývojem ekonomiky, tedy rostou v období příznivé i nepříznivé ekonomické situace. Kapitálové výdaje zaznamenaly pouze jeden rapidní nárůst, a to v roce 2016. V ostatních letech zaznamenaly klesající tendenci, byť v roce 2015 začal silící ekonomický růst. Výdaje státu se mezi lety 2019 a 2020 zvýšily o 291,2 mld. Kč. Stalo se tak převážně kvůli vyšším výdajům na sociální dávky (85 mld. Kč) a na běžné transfery podnikatelkým subjektům (51 mld. Kč).

V rámci jednotlivých kapitol bylo detailně popsáno navýšení výdajů, ke kterým v roce 2020 došlo. Prostředky byly navyšovány následovně: Ministerstvu práce a sociálních věcí o 17,6 mld. Kč, Ministerstvu pro místní rozvoj o 2,5 mld. Kč, Všeobecné pokladní správě o 32,8 mld. Kč. Také došlo k navýšení vládní rozpočtové rezervy o 36,1 mld. Kč. Ministerstvo zdravotnictví do roku 2020 patřilo k těm resortům, kterým se výdaje téměř neměnily. V roce 2020 se mu však výdaje navýšily o přibližně 20 mld. Kč.

Během roku 2020 došlo také ke schválení změn, které státní rozpočet ovlivní dlouhodobě a nesouvisely přímo s koronavirovou krizí – např. snížení daně z příjmu fyzických osob, u které došlo ke zrušení zdaňování pojistného placeného zaměstnavatelem a nárůstu základní slevy na poplatníka, která je momentálně ve výši 2 320 Kč měsíčně. Dále do této kategorie spadá i zrušení daně z nabytí nemovitosti a daňové zvýhodnění na druhé, třetí a každé další dítě.

Koronavirová krize celkově stála státní rozpočet 250,5 mld. Kč, což je 13,59 % z celkových výdajů ČR. Financování koronavirových schodků se může prodražit kvůli možným rostoucím úrokům, které by investoři požadovali za půjčku Česku formou vládních dluhopisů. Ministerstvo financí odhadlo částku za obsluhu státního dluhu v roce 2020 na 39,9 mld. Kč a má stoupající tendenci. Všechny ratingové agentury potvrdily hodnocení Česka z předchozích let. Podle agentury Moody's by se mohlo hodnocení zlepšit, pokud by země zavedla potřebné reformy systému sociálního zabezpečení. Naopak

ke změně výhledu ze stabilního na negativní může dojít, pokud nedojde ke snižování fiskálních deficitů a stabilizaci zátěže státního dluhu.

Ministerstvo financí odhaduje, že ještě v roce 2024 bude deficit státního rozpočtu ve výši 343 mld. Kč. To je jen o 30 mld. Kč lepší výsledek než v krizovém roce a víc jak desetinásobek deficitu před koronavirovou krizí.

Před krizovým rokem většina zemí Evropské unie hospodařila s přebytkovým státním rozpočtem. Následující rok se deficit státního rozpočtu u některých zemí propadl až o 13 % HDP. Největší meziroční propad zasáhlo Rumunsko (13,6 % HDP), Řecko (10,8 % HDP) a Maltu (10,5 % HDP). Rozpočtový deficit v Rumunsku nejvíce ovlivnily výdaje na sociální zabezpečení, mzdy a veřejné finance. Příjmy byly nejvíce ovlivněny nižšími zahraničními investicemi. Vláda předpokládá, že se Rumunsko k cílovému schodku pod 3 % HDP, které je stanoveno v Maastrichtské smlouvě, dostane v roce 2024. Řecká vláda pomocí prostředků z Evropské unie a plánu na podporu oživení a odolnosti předpokládá, že se rozpočtový schodek dostane pod hodnotu 3 % HDP v roce 2022. Na Maltě vláda předpokládá snížení deficitu na 3,9 % HDP v roce 2023. Nejmenší meziroční rozdíl rozpočtové bilance ve výši 1 % HDP vykazuje Irsko, a to díky exportním aktivitám mezinárodních firem se specializací na sektor zdravotnictví. Druhý nejmenší meziroční rozdíl vykazuje Švédsko (3,7 % HDP), které už v roce 2022 počítá s rozpočtovým přebytkem.

Podle odhadu Mezinárodního měnového fondu bude v roce 2026 více jak polovina zemí EU hospodařit s kladným saldem státního rozpočtu v porovnání s HDP. Největší rozdíl mezi lety 2020 a 2026 se jeví u Rakouska, Řecka, Litvy a Malty. Řecko a Rakousko jsou zároveň země, které investovaly největší objem přímé podpory v boji proti koronavirové krizi. Nejmenší objem peněz v podobě přímé podpory investovalo Rumunsko. Druhé bylo Finsko, u kterého se již v roce 2023 očekává překročení hranice rozpočtového deficitu 3 % HDP. Nejpomalejší snižování rozpočtového deficitu se odhaduje u České republiky a Estonska. Obě země investovaly do boje proti koronavirové krizi podprůměrný objem přímé podpory.

Situace kolem onemocnění covid-19 je stále aktuální a zatím se jejímu šíření nepodařilo zabránit. Některá opatření a kompenzační bonusy jsou stále aktivní, a proto v této chvíli nelze objektivně zhodnotit a posoudit celkové dopady na českou a evropskou ekonomiku.

Seznam použitých zdrojů

Knížní zdroje

BABČÁK, Vladimír. *Finančné právo a finančná správa*. EPOS. 2008. ISBN 978-80-8057-778-0

ČERNOHORSKÝ, Jan, TEPLÝ, Petr. *Základy financí*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3669-3.

DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. V Praze: C.H. Beck, 2008. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-075-1.

HAMERNÍKOVÁ, Bojka. *Veřejné finance: vybrané problémy*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-577-2.

HEJDUKOVÁ, P. *Veřejné finance, teorie a praxe*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck. 2015. ISBN 978-80-7400-298-4

KRÁLÍK, Jozef, JAKUBOVIČ, Daniel. *Finančné právo*. Bratislava: IURA. 2004. ISBN 802-24-0804-2

KRÁLÍK, Jozef, JAKUBOVIČ, Daniel, ŠMÁTRAL, Milan. *Abeceda finančného práva*. Bratislava: VEDA. 2005. ISBN: 978-80-224-0851-4

KUBICOVÁ, Soňa. *Slovenské finančné právo*. Banská Bystrica: Právnická fakulta UMB. 2006. ISBN 808-08-3219-6

LIPOVSKÁ, Hana. *Moderní ekonomie: jednoduše o všem, co byste měli vědět*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0120-7.

NAHODIL, František. *Veřejné finance v České republice*. Plzeň. 2009. ISBN 978-80-7380-162-5

OCHRANA, František, PAVEL, Jan, VÍTEK, Leoš. *Veřejný sektor a veřejné finance: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. Praha: Grada. 2009. ISBN 978-80-247-3228-2.

TULEJA, Pavel, FUCHS, Kamil. *Základy ekonomie*. Praha: EKOPRESS, s. r. o. 2003. ISBN 808-61-1994-7

Internetové zdroje

CARLGREN, Fredrik. *Ekonomifakta* [online]. 2020 [cit. 2021-02-03]. Dostupné z: <https://www.ekonomifakta.se/Fakta/Offentlig-ekonomi/Statsbudget/Statsbudgetens-saldo/>

ČNB. *O ČNB* [online]. 2019 [cit. 2021-18-05]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/

ČTK. *Řecko se příští týden otevře turistům* [online]. 2021 [cit. 2021-15-04]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/recko-se-pristi-tyden-otevre-turistum-podminkou-je-test-nebo/r~7867f3609e0e11ebb98b0cc47ab5f122/>

CzechTrade. *Souhrnné teritoriální informace* [online]. 2021 [cit. 2021-1-11]. Dostupné z: www.businessinfo.cz:https://www.businessinfo.cz/navody/rumunsko-souhrnna-teritorialni-informace/2/

CzechTrade Londýn. *Irsko koronavirus* [online]. 2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: www.businessinfor.cz:https://www.businessinfo.cz/clanky/irsko-koronavirus/

Eurostat. [online]. 2021 [cit. 2021-15-11]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tipsgo10>

Evropská rada, Rada Evropské unie. *EU recovery plan* [online]. 2021 [cit. 2021-01-10]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-recovery-plan/>

Government Offices of Sweden. *Central government budget in figures* [online]. 2021 [cit. 2021-01-09]. Dostupné z: <https://www.government.se/government-of-sweden/ministry-of-finance/central-government-budget/central-government-budget-in-figures/>

HOLMSTRÖM, Christiana. *Coronakrisen* [online]. 2020 [cit. 2021-31-03]. Dostupné z: <https://www.ekonomifakta.se/Fakta/Offentlig-ekonomi/Statsbudget/stodatgarder-coronakrisen/>

International Monetary Fund. *World economic outlook* [online]. 2021 [cit. 2021-01-10]. Dostupné z: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/03/23/world-economic-outlook-april-2021>

KOVANDA, Lukáš. *Státní rozpočet 2021* [online]. 2020 [cit. 2020-15-12]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/zpravy/570766-cesku-stale-vice-hrozi-ze-nebude-mit-pro-rok-2021-vcas-schvaleny-rozpocet-a-poprve-za-vice-nez-20/>

Ministerstvo financí - Sekce veřejné rozpočty. *Státní rozpočet v kostce 2020* [online]. 2020 [cit. 2020-01-03]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2020-38000>

Ministerstvo financí - Sekce veřejné rozpočty. *Státní rozpočet v kostce 2021* [online]. 2021 [cit. 2021-24-05]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2021-41404>

Ministerstvo financí. *O ministerstvu* [online]. 2020 [cit. 2021-18-05]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/zakladni-informace/hlavni-cinnosti>

Ministerstvo financí. *Plnění státního rozpočtu ČR za leden až prosinec 2020* [online]. 2021 [cit. 2021-05-01]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2021/pokladni-plneni-sr-40434>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Roční zpráva za rok 2020* [online]. 2021 [cit. 2021-15-11]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/rozcestnik/ministerstvo/o-ministerstvu/rozpocet/rocní-zprava-mpo-za-rok-2020--262126/>

Ministerstvo zdravotnictví ČR. [online]. 2020 [cit. 2021-15-11]. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/wp-content/uploads/2021/08/N%C3%81VRH-SZ%C3%9A-2020.pdf>

Ministry of Finance. *Regeringskansliet* [online]. 2020 [cit. 2021-01-02]. Dostupné z: <https://www.regeringen.se/sveriges-regering/finansdepartementet/statens-budget/statens-budget-i-siffror/>

Moody's. *Moody's affirms the Czech Republic's Aa3 ratings and maintains stable outlook*. [online]. 2021 [cit. 2021-05-02]. Dostupné z: https://www.moody.com/research/Moodys-affirms-the-Czech-Republics-Aa3-ratings-and-maintains-stable--PR_439412

Nejvyšší kontrolní úřad. *Výroční zpráva o činnosti NKÚ za rok 2020* [online]. 2021 [cit. 2021-06-04]. Dostupné z: <https://www.nku.cz/assets/publikace-a-dokumenty/vyrocní-zprava/vyrocní-zprava-nku-2020.pdf>

OPATRIL, Rudolf. *Rumunsko ve složitém roku 2020* [online]. 2021 [cit. 2021-08-01]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/zpravy/573474-rumunsko-ve-slozitem-roku-2020/>

Public Health Agency of Sweden. *Analys och prognoser* [online]. 2020 [cit. 2021-02-03]. Dostupné z: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittykydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/statistik-och-analyser/analys-och-prognoser/>

AZZOPARDI, Ramona. *Malta* [online]. 2020 [cit. 2021-16-6]. (16. 6 2020). Dostupné z: <https://whpartners.eu/assets/images/other/Supplementary-Budget-Highlights-Covid-19-Malta.pdf>

Statistiska centralbyrån. [online]. 2021 [cit. 2021-02-03]. Dostupné z: <https://www.scb.se/om-scb/samordning-av-sveriges-officiella-statistik/>

Sveriges Riksdag. *Budget propositionen* [online]. 2020 [cit. 2021-02-03]. Dostupné z: <https://www.riksdagen.se/sv/sa-funkar-riksdagen/fran-forslag-till-budget/#september-r-1-budgetpropositionen>

Úřad Národní rozpočtové rady. *Výroční zpráva za rok 2020* [online]. 2020 [cit. 2021-21-03]. Dostupné z: https://unrr.cz/wpcontent/uploads/2021/03/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD-zpr%C3%A1va-2020_%C3%9ANRR_A.pdf

Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů. [online]. 2020 [cit. 2021-02-03].

Ministerstvo zdravotnictví. *Vývoj událostí v čase* [online]. 2020 [cit. 2021-02-03]. Dostupné z: <https://koronavirus.mzcr.cz/vyvoj-udalosti-v-case/>

ŽUROVEC, Michal. *Ratingové agentury potvrzují vynikající rating ČR* [online]. 2020 [cit. 2021-02-03]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2021/ratingove-agentury-potvrzuji-vynikajici-40678>

7 Přílohy

Příloha 1: Ratingové hodnocení zemí EU

	2018			2021		
	<i>Moody's</i>	<i>Standard</i>	<i>Fitch</i>	<i>Moody's</i>	<i>Standard</i>	<i>Fitch</i>
Belgie	Aa3	AA	AA-	Aa3	AA	AA-
Francie	Aa2	AA	AA	Aa2	AA	AA
Itálie	Baa3	BBB	BBB	Baa3	BBB	BBB-
Lucembursko	Aaa	AAA	AAA	Aaa	AAA	AAA
Německo	Aaa	AAA	AAA	Aaa	AAA	AAA
Nizoz	Aaa	AAA	AAA	Aaa	AAA	AAA
Dánsko	Aaa	AAA	AAA	Aaa	AAA	AAA
Irsko	A2	A+	A+	A2	AA-	A+
Řecko	B3	B+	BB-	Ba3	BB	BB
Portugalsko	Baa3	BBB-	BBB	Baa3	BBB	BBB
Španělsko	Baa1	A-	A-	Baa1	A	A-
Finsko	Aa1	AA+	AA+	Aa1	AA+	AA+
Rakousko	Aa1	AA+	AA+	Aa1	AA+	AA+
Švédsko	Aaa	AAA	AAA	Aaa	AAA	AAA
ČR	A1	AA-	AA-	Aa3	AA-	AA-
Estonsko	A1	AA-	AA-	A1	AA-	AA-
Kypr	Ba2	BBB-	BBB-	Ba2	BBB-	BBB-
Litva	A3	A	A-	A2	A+	A
Lotyšsko	A3	A	A-	A3	A+	A-
Maďarsko	Baa3	BBB-	BBB-	Baa3	BBB	BBB
Malta	A3	A-	A+	A2	A-	A+
Polsko	A2	A	A-	A2	A-	A-
Slovensko	A2	A+	A+	A2	A+	A
Slovinsko	Baa1	A+	A-	A3	AA-	A
Bulharsko	Baa2	BBB-	BBB	Baa1	BBB	BBB
Rumunsko	Baa3	BBB-	BBB-	Baa3	BBB-	BBB-
Chorvatsko	Ba2	BB+	BB+	Ba1	BBB-	BBB-

Zdroj: Česká národní banka, online, [30-4-2021] – vlastní zpracování

Příloha 2: Vývoj státních rozpočtů zemí EU v % HDP

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Rozdíl mezi 2019 a 2020
Rumunsko	-5,4	-3,7	-2,1	-1,2	-0,6	-2,6	-2,6	-2,9	-4,4	-9,2	13,6
Řecko	-10,5	-9,1	-13,4	-3,6	-5,9	0,2	0,6	0,9	1,1	-9,7	10,8
Malta	-2,4	-3,4	-2,3	-1,6	-1	0,9	3,2	1,9	0,4	-10,1	10,5
Rakousko	-2,6	-2,2	-2	-2,7	-1	-1,5	-0,8	0,2	0,6	-8,9	9,5
Slovinsko	-6,6	-4	-14,6	-5,5	-2,8	-1,9	-0,1	0,7	0,4	-8,4	8,8
Španělsko	-9,7	-10,7	-7	-5,9	-5,2	-4,3	-3	-2,5	-2,9	-11	8,1
Itálie	-3,6	-2,9	-2,9	-3	-2,6	-2,4	-2,4	-2,2	-1,6	-9,5	7,9
Litva	-8,9	-3,1	-2,6	-0,6	-0,3	0,2	0,5	0,6	0,5	-7,4	7,9
Chorvatsko	-8	-5,5	-5,6	-5,5	-3,5	-0,9	0,8	0,2	0,3	-7,4	7,7
Belgie	-4,3	-4,3	-3,1	-3,1	-2,4	-2,4	-0,7	-0,8	-1,9	-9,4	7,5
Kypr	-5,7	-5,8	-5,6	-8,8	-0,9	0,3	1,9	-3,5	1,5	-5,7	7,2
ČR	-2,7	-3,9	-1,3	-2,1	-0,6	0,7	1,5	0,9	0,3	-6,2	6,5
Lucembursko	0,7	0,5	0,9	1,4	1,4	1,9	1,3	3	2,4	-4,1	6,5
Polsko	-5	-3,8	-4,2	-3,6	-2,6	-2,4	-1,5	-0,2	-0,7	-7	6,3
Francie	-5,2	-5	-4,1	-3,9	-3,6	-3,6	-3	-2,3	-3,1	-9,3	6,2
Nizozemsko	-4,5	-4	-3	-2,3	-2,1	0	1,3	1,4	1,8	-4,3	6,1
Maďarsko	-5,2	-2,3	-2,6	-2,8	-2	-1,8	-2,4	-2,1	-2,1	-8,1	6,0
Portugalsko	-7,7	-6,2	-5,1	-7,4	-4,4	-1,9	-3	-0,3	0,1	-5,7	5,8
Německo	-0,9	0	0	0,6	1	1,2	1,4	1,8	1,5	-4,2	5,7
Bulharsko	-2	-0,3	-0,5	-5,4	-1,7	0,2	1,2	2	2,1	-3,4	5,5
Estonsko	1,1	-0,3	0,2	0,7	0,1	-0,4	-0,7	-0,6	0,1	-4,9	5,0
Dánsko	-2,1	-3,5	-1,2	1,1	-1,3	-0,1	1,8	0,7	3,8	-1,1	4,9
Slovensko	-4,3	-4,4	-2,9	-3,1	-2,7	-2,6	-1	-1	-1,3	-6,1	4,8
Finsko	-1	-2,2	-2,5	-3	-2,4	-1,7	-0,7	-0,9	-0,9	-5,4	4,5
Lotyšsko	-4,1	-1,4	-1,2	-1,6	-1,4	0,2	-0,8	-0,8	-0,6	-4,5	3,9
Švédsko	-0,2	-1	-1,4	-1,5	0	1	1,4	0,8	0,6	-3,1	3,7
Irsko	-13	-8,3	-6,2	-3,5	-1,9	-0,7	-0,3	0,1	0,5	-0,5	1,0

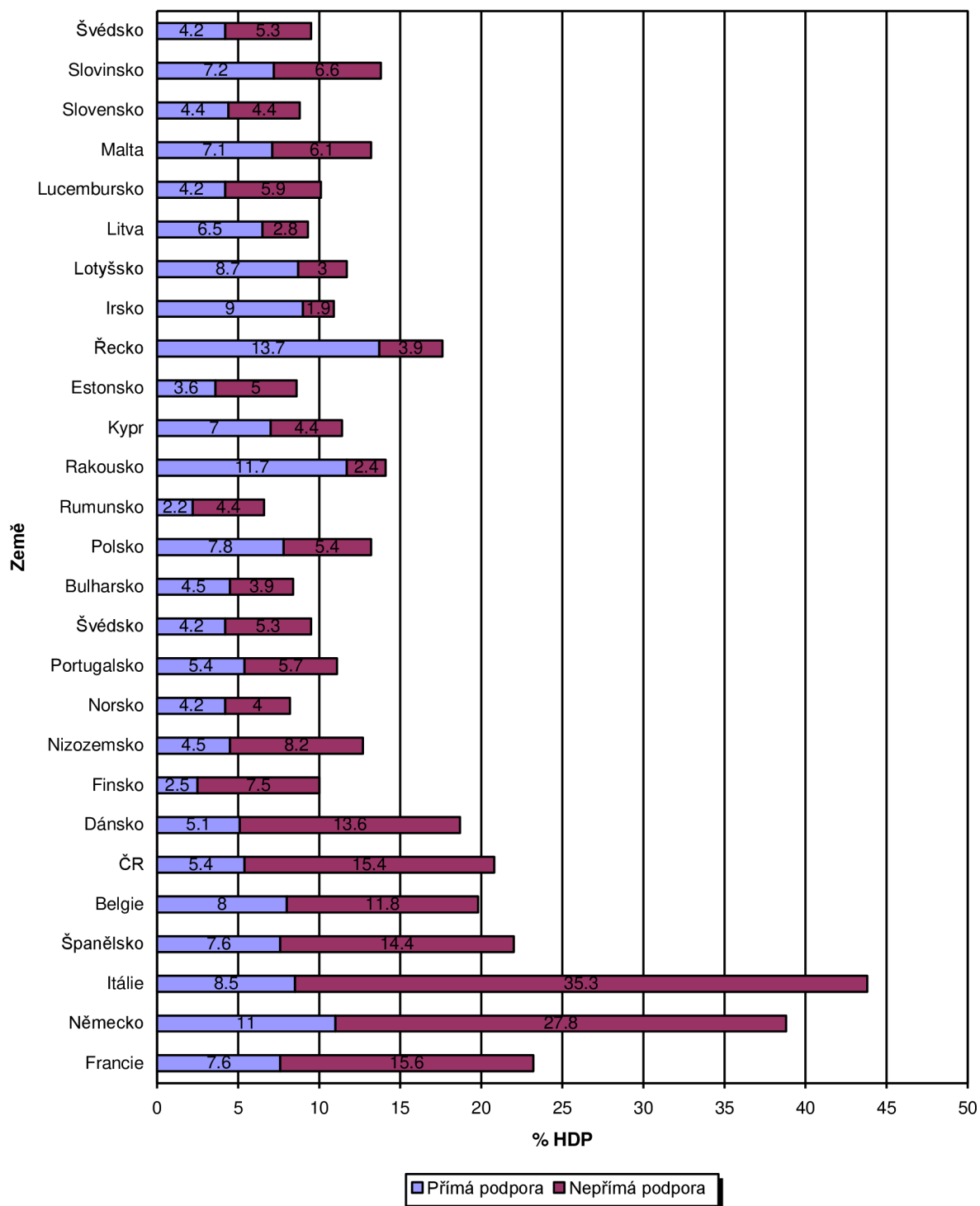
Zdroj: Eurostat, online, [22-4-2021] – vlastní zpracování

Příloha 3: Saldo veřejných financí 2019 - 2026 (v % HDP)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	rozdíl mezi 2020 a 2026
Belgie	-1,9	-10,2	-7,3	-5	-4,9	-5	-4,9	-4,9	5,3
Bulharsko	-1	-3	-3,9	-2	-1,8	-0,8	-0,3	0	3
ČR	0,3	-5,9	-7,8	-6,3	-5,6	-5,1	-4,5	-4	1,9
Dánsko	3,8	-3,5	-1,8	-1,8	-1,2	-0,8	0	0	3,5
Estonsko	0	-5,4	-7,1	-6,3	-5,2	-4,4	-3,6	-3	2,4
Finsko	-1	-4,8	-4,3	-3	-2,2	-2	-1,8	-1,6	3,2
Francie	-3	-9,9	-7,2	-4,4	-3,8	-3,6	-3,5	-3,5	6,4
Chorvatsko	0,4	-8	-3,9	-2,6	-2,5	-2,4	-2,3	-2,3	5,7
Irsko	0,5	-5,3	-5,5	-2,8	-1,4	-1	-0,4	-0,3	5
Itálie	-1,6	-9,5	-8,8	-5,5	-3,8	-2,2	-2	-1,8	7,7
Kypr	1,5	-5	-3,2	-0,8	-0,4	0	0,6	0,8	5,8
Litva	0,3	-8	-6,1	-1,8	-0,8	-0,4	0	0,4	8,4
Lotyšsko	-0,4	-3,9	-6,7	-1,8	-0,9	-0,5	-0,6	-0,5	3,4
Lucembursko	2,4	-3,8	-1,5	-0,5	-0,1	0	0	0	3,8
Maďarsko	-2	-8,5	-6,5	-4,8	-3,6	-2,3	-1,4	-0,6	7,9
Malta	0,5	-9	-5,7	-3,1	-2,5	-2	-1,5	-0,9	8,1
Německo	1,5	-4,2	-5,5	-0,4	0,4	0,5	0,6	0,6	4,8
Nizozemsko	2,5	-5,6	-4,3	-2,5	-1,6	-0,9	-0,3	-0,1	5,5
Polsko	-0,7	-8,2	-4,7	-2,6	-2,9	-2,9	-2,8	-2,8	5,4
Portugalsko	0,1	-6,1	-5	-1,9	-1,4	0,5	0,3	0,3	6,4
Rakousko	0,7	-9,6	-6,5	-3,6	-2,2	-1,4	-1	-0,9	8,7
Rumunsko	-4,6	-9,7	-7,1	-6,3	-6,2	-6,1	-5,9	-5,9	3,8
Řecko	0,6	-9,9	-8,9	-2,6	-2	-1,8	-1,7	-1,5	8,4
Slovensko	-1,4	-7,3	-7,1	-4,9	-4,4	-3,9	-3,6	-3,3	4
Slovinsko	0,5	-8,5	-6,2	-4,2	-3,4	-2,8	-,2,	-2	6,5
Španělsko	-2,9	-11,5	-9	-5,8	-4,9	-4,3	-4,3	-4,3	7,2
Švédsko	0,5	-4	-3,9	-1,8	-0,2	0,1	0,3	0,3	3,7

Zdroj: International Monetary Fund, online, [23-3-2021] – vlastní zpracování

Příloha 4: Přímá a nepřímá podpora v % HDP

Zdroj: International Monetary Fund, online, [7-10-2021] – vlastní zpracování